

TRĂIASCĂ 1 MAI, ZIUA SOLIDARITĂȚII INTERNAȚIONALE A CELOR CE MUNCESC!

PROLETARI DIN TOATE ȚARILE, UNIȚI-VA!

gazeta

● ORGAN SAPTAMINAL AL UNIUNII SCRITORILOR DIN REPUBLICA SOCIALISTA ROMÂNIA ●

literară

Anul XV Nr. 18 (809) Joi 2 mai 1968

8 pagini: 1 leu

ELOGIUL DEMNITĂȚII OMENEȘTI

Ciresul

A-ncărunțit ciresul meu ca mine
De floare dintr-odată peste noapte
Și luna lui nu-nfirze, ea vine
Cu dulcile ciresșe roșii caopte.

Le număr an de an aceste luni
Iar pomu-nscrie anii-n trunchi inele
Să nu uităm ploii, soare și furtuni
Și gerul și omăturile grele.

— Ciți'om avea ciresule noi ani
Că sintem pare-mi-se de un leat;
Tu tot pe-același loc printră țărani,
Eu, după cum se spune, om umbat.

Dar anii i-am adus toți înapoi
Și-i țin precum avarul banu-n pungă —
Monezi de aur, de hirtie foi —
Nici unul n-am pierdut în calea lungă.

Și-acuma iată iar e luna mai
Ciocnesc în coaja zorilor cocošii
Și-aștept să văd cum înc-odată mai
Te-aliinși sub zare cu cerceii roșii.

Mihai BENIUC

Poporul român întâmpină sărbătoarea celui de al douăzeci și patrulea **1 Mai liber** al său în atmosfera de entuziasm și de sinceră satisfacție pe care i-au dat-o hotărârile Plenarei Comitetului Central al Partidului din 22-25 aprilie, eveniment ce se va înscrie, fără îndoială, în istorie ca o puternică și emoționantă manifestare a respectului pentru ființa umană, sub semnul unei intransigente lupte pentru apărarea demnității omenești.

Plenara a dezbătut în spiritul unei consecvente analize științifice o multitudine de probleme, din domenii aparent diverse, învățămînt, înarmarea politico-morală a armatei, chestiuni legate de felul cum sînt rezolvate sesizările și scrisorile oamenilor muncii, aspecte ale politicii noastre internaționale, precum și unele grave, dramatice, episoade din istoria noastră nu prea îndepărtată, pagină de zăbucium și prilej de meditație pentru fiecare om, fiindcă au fost evocate condițiile tragice în care și-au pierdut viața activiști de frunte ai partidului, ca rezultat al unor monstruoase, incredibile, represii. Deși agenda lucrărilor prezintă o ordine de zi-așit de încărcată, îmbrățișînd domenii atât de variate, dezbaterile au demonstrat convingător, că, deasupra criteriilor de specificitate concretă, a prezidat unul ce a pus în evidență și indestrușcabilă unitate: grija partidului pentru Om și pentru viitorul său. Acestei griji responsabile și acestei preocupări devotate și neabătute îi sînt subsumate măsurile privind îmbunătățirea, perfecționarea sistemului de învățămînt, în lumina a aceste atenții au fost preconizate măsurile menite să ridice nivelul de trai al studenților, să asigure o pregătire și mai temeinică a cadrelor didactice, să doteze instituțiile de cercetări cu echipament modern, să creeze acea atmosferă de creație inspirată, în care știința, în întregime închinată omului și aspirațiilor sale cele mai nobile, redă, sporită, condiții umane, elogiul demnității.

Aceeași grijă și aceeași preocupare pentru viața de fiecare zi a omului, pentru durerea și frământările sale a stat la temelie măsurilor preconizate, sortite să îmbunătățească sistemul de petiționare, drept inalienabil al oricărui cetățean, datorie sacră a oricărui om ce deține o parte a puterii, mai mare sau mai mică, putere ce trebuie instrumentată astfel încît să se transforme într-un mijloc de îmbunătățire continuă a vieții.

Grija pentru prezentul și viitorul poporului și a cuceririlor sale democratice a stat la temelie fiecarei indicații date de conducerea partidului pentru ridicarea pe o treaptă superioară a pregătirii ostășești, pentru înzestrarea armatei cu tehnica cea mai modernă. Grija pentru prezentul și viitorul omului, pentru respectul demnității lui, constituie principialul criteriu de orientare al partidului în materie de relații internaționale, fie că este vorba de acțiunea consecventă dusă de partidul nostru pentru îndepărtarea posibilităților de izbucnire a unei noi și pustioare conflagrații mondiale, fie că e vorba de solidaritatea poporului nostru cu toate popoarele ce luptă pentru libertate și independență națională. În cuvîntarea rostită la adunarea activului de partid din București, tovarășul Nicolae Ceaușescu, secretar general al partidului, a spus: „Partidul nostru este hotărît să militeze neabătut și să acționeze cu toată fermitatea pentru dezvoltarea legăturilor sale cu toate partidele comuniste și muncitorești, cu mișcările de eliberare națională, cu toate forțele antiimperialiste, să acționeze pentru normalizarea relațiilor dintre partide, pentru întărirea unității mișcărilor comuniste și muncitorești, fiind convins că în felul acesta își îndeplinește datoria sa de detașament activ al clasei muncitoare internațională.” Această grijă și aceeași preocupare pentru destinele ființei omenești a dus conducerea partidului la decizia de a pune în dezbaterile Plenarei și apoi a întregului popor dosarul unor înimaginabile fărâșele comuniste împotriva unor activiști de frunte, represii singeroase inspirate de josnice rivalități și răzburări personale. Curajul partidului, încrederea nestrămutată în puritatea rîndurilor sale, își află izvorul în convingerea că aceste crime și mișelii n-au nimic comun cu partidul, că au fost tumori accidentale și monstruoase ce se curvine a fi arse fără milă și pînă la rădăcină, pentru ca asemenea odioase fapte să nu se mai repete niciodată.

Poporul a luat cunoștință de dosarul crimelor făptuite de o minoritate abjectă cu un sentiment explicabil de minie, dar și cu un fel de indignată mîndrie: numai un organism puternic și sănătos izbutește să elimine corpul străin vremelnic încrustat în țesuturile sale.

Poporul își îndreaptă privirile spre conducătorii săi cu o neîmormîntă dragoste și recunoștință. Plenara Comitetului Central ale cărei ecouri străbat astăzi țara pînă la cele mai îndepărtate colțuri constituie un elogiul adus vieții și demnității omenești. Pe fiecare steag fluturînd în văzduhul de armîndeni stă scris acest cuvînt simplu dar de o cutremurătoare măreție: **OMUL!**

Aurel BARANGA

PLENARA ADEVĂRULUI ȘI DREPTĂȚII

De cînd în viața partidului se aplică, din ce în ce mai ferm, din ce în ce mai consecvent, din ce în ce mai cuprinzător, noile și practicile democrației partinice — esență a doctrinei clasei muncitoare, și cea mai veche sursă a izbînzilor sale — plenarele Comitetului Central au loc din ce în ce mai frecvent. Din ce în ce mai frecvent, în consecință, poporul ia cunoștință de preocupările, eforturile și stilul de muncă al partidului pe care l-a ales și consacrat ca unic conducător al său, se apropie și mai mult de el, se confundă cu el, printr-o totală încredere, justificată zi de zi, sporită zi cu zi.

Prin frecvența lor, plenarele Comitetului Central nu-și pierd nimic din interesul pe care totdeauna l-au stîrnit în masa cetățenească, ci, dimpotrivă, și-l cresc prin ceea ce conținutul lor — nivelul și seriozitatea dezbaterilor, curajul și sinceritatea atacării tuturor problemelor, valoarea, justele și eficiența hotărârilor — aduce mereu mai nou, mai folositor, mai rodnic în toate direcțiile, în toate planurile, pentru toți, ca și pentru fiecare din noi.

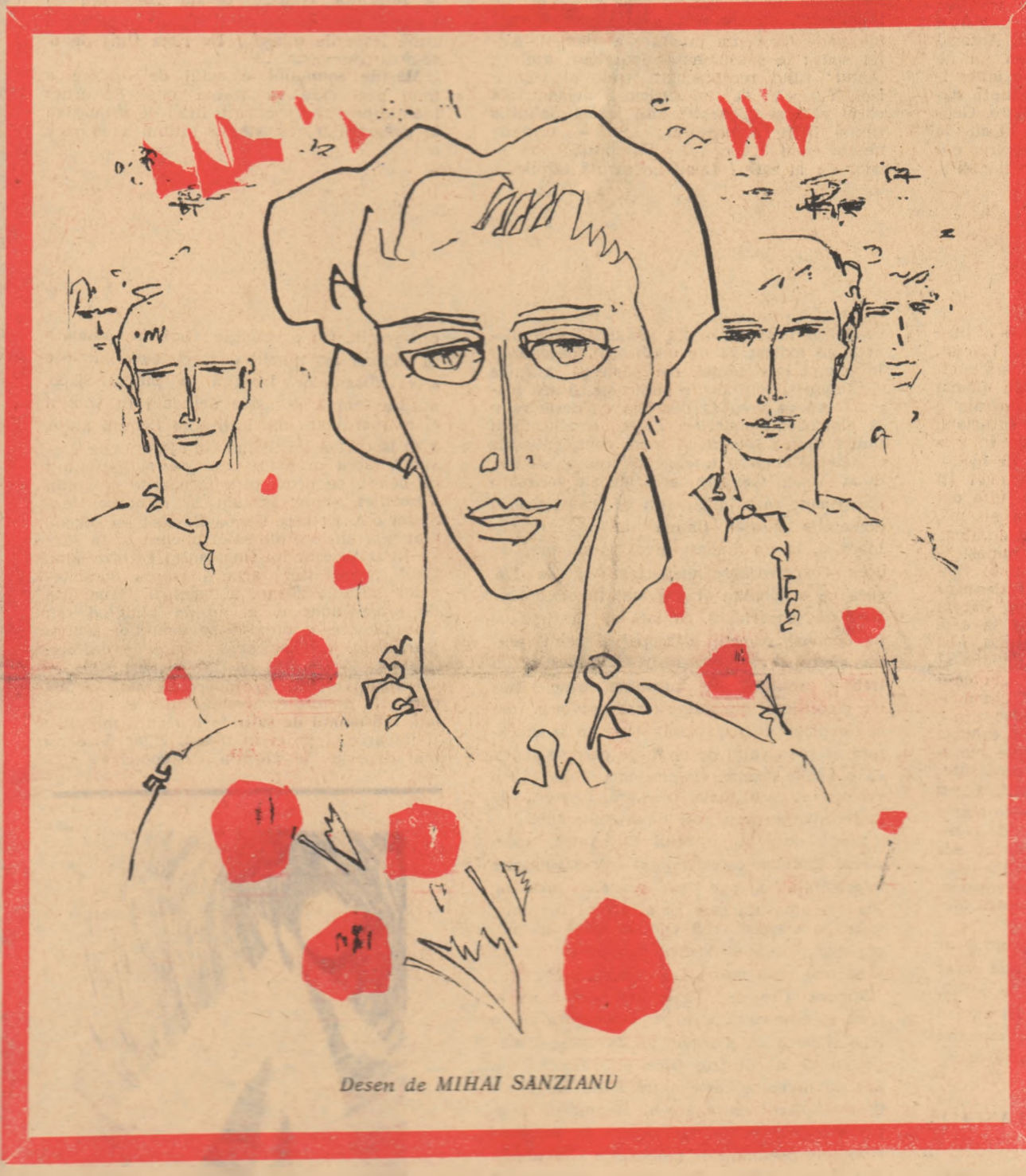
Pe această linie, Plenara C.C. din 22-25 aprilie a avut un conținut de o neobișnuită bogăție, a adus cu sine hotărârile de o importanță cu totul excepțională: doctrina și principiile unui adevărat cod al învățămîntului, al școlii românești a viitorului, corespunzător dezvoltării de azi și de mâine a civilizației noastre socialiste; compoziția, dezvoltarea și creșterea partidului, și intensificarea acțiunii de educare a comunistilor; problema operativității directe a partidului și statului față de rezolvarea cererilor oamenilor muncii, cereri al căror număr mereu crescînd nu e decât expresia democrației omului omului nostru, și a căror soluționare rapidă, serioasă, eficientă, trebuie să constituie un stimul de largire a acestui democrațism. Dacă ar fi numai atât, programul și hotărârile acestei plenare ar fi însemnat un important moment pentru progresul general al vieții, al activității noastre în acest moment.

Dar plenara a mai pus în discuție, și fără a-și epuiza încă întreaga ordine de zi, alte două probleme care fac parte din permanența vieții noastre de popor și de stat. Prima este aceea privitoare la pregătirea de luptă și politică a forțelor noastre armate, dezbaterile purtîndu-se asupra depășirii înaltului nivel tehnico-militar al ostașilor noștri și a perfecționării neîncetate a educației, a spiritului patriotic și comunist, de care sînt animați purtătorii mîndriei uniforme ostășești. Plenara a hotărît satisfacerea tuturor nevoilor armatei, dotarea ei tehnică cea mai avansată, educarea ei cea mai desăvîrșită, pornind de la înalta ei mistune, de apărătoare a hotarelor patriei, a vieții, a muncii, a cuceririlor poporului. Necesitatea acestei hotărîri este limpede: „altă timp cît există imperialism, există și pericolul de agresiuni și războaie”. — Teza nr. 1, altă timp cît se menține pactul militar agresiv N.A.T.O., este necesar tratatul de la Varșovia”. — Teza nr. 2, iată o logică a realității, iată o stringență a logicii, care ne arată hotărîrea plenarei în adevărata și marea ei lumină: aceea a unui profund și înțelept act patriotic și în același timp internaționalist-socialist.

Hotărî în hotărî această problemă stă problema situației în lume a țării noastre, deci a politicii externe a statului nostru și a activității internaționale a partidului, dictate, amîndouă, de aceleași interese, izvorite din aceleași principii, din aceleași idealuri — interesele sfinte ale poporului român, principiile și idealurile socialismului și comunismului. În legătură cu cele trei mai importante împrejurări ce s-au ivit în mișcarea comunistă internațională, în scurta perioadă care s-a scurs de la ultima plenară a C.C.: Consfătuirea de la Sofia a Comitetului politic consultativ al statelor participante la Tratatul de la Varșovia; Întîlnirea de la Dresda din 23 martie; lucrările Comisiei convocate la Budapesta, în vederea pregătirii unei conferințe internaționale a partidelor comuniste și muncitorești și invitația adresată P.C.R. de a participa la aceste lucrări — hotărîrea Plenarei din 22-25 aprilie a

Radu POPESCU

(Continuare în pagina 7)

Desen de MIHAI SANZIANU

1 MAI

Sărbătorim azi, cu mîndrie, ziua internațională de luptă a celor ce muncesc, o sărbătorim într-o Romînie independentă, socialistă și realmente democratică. Sentimentul de mîndrie al poporului nostru este îndreptățit de realizarea eroică a unui sistem social nou, ce exclude exploatarea și asuprirea de orice fel, de rezultatele excepționale ale muncii sale pline de abnegație și de perspectivele uluitoare ale propozițiilor socialiste. Marxismul, internaționalismul proletar, care cu un secol înainte erau ipoteze științifice, au devenit cu timpul realități, socialismul a devenit, în numeroase țări, mod de organizare, raport nou între oameni, mod de existență, viziune asupra lumii. Tot mai multe state se apropie de soluția socialistă, mase largi — din lumea capitalistă — împășesc această ideologie și luptă pentru realizarea ei, chiar dușmanii noștri sînt fascinați de ideologia noastră, discută despre ea, o combat, dar nu o mai pot ignora. E limpede că socialismul o devenit problema fundamentală a veacului nostru.

În această zi de sărbătoare gravă gîndul nostru se îndreaptă spre „marșii scaldăți în sînge”, cum îi numea Bocușca, spre toți aceia ce, de la comuna din Paris și pînă azi, mai ales în veacul nostru zbuciumat, pe diferite meridiane ale lumii și-au dat viața pentru cauza socialismului, libertății și a dreptății. Nu-i putem uita pe acei comunisti din partidul nostru care s-au jertit în numele dreptății sociale și a dem-

nității naționale. În vreme ce partidele șovine sau care se intitulau fals naționale, consimeau cu entuziasm la ciopîrșirea țării și la ocupația străină — sau măcar colaborau discret cu ocupații — comunistii, continuatorii tradițiilor de libertate socială și națională, au luptat cu hotărîre împotriva ocupației străine, pentru o Romînie liberă, independentă și democratică. Pentru ei aceasta nu a fost o simplă frază, ci convingerea lor profundă, fiindcă nu-și dai viața, nu o riști pentru fraze, oricît de frumoase ar suna, ci numai pentru un imperativ interior, simțit și gîndit cu întreaga ființă. Eroismul maselor ce au înfruntat gloantele reacțiilor, după insurecția armată, devotamentul maselor muncitoare cu a căror abnegație s-a constituit, s-a ridicat și se desăvîrșește socialismul în patria noastră sînt dovada dezvoltamentului celor ce muncesc față de idealul socialismului, față de partidul nostru, față de Romînia nouă.

Internaționalismul socialist presupune solidaritatea în lupta împotriva imperialismului, a neocolonialismului și a ideologiei burgheze. Această solidaritate indescutabilă presupune egalitatea reală a statelor independente frățești, egalitatea reală a tuturor partidelor comuniste din lumea întreagă, fiindcă seama de istorie și particularitățile fiecărui popor, Lenin considera marxismul o metodă de gîndire și acțiune istorice concretă, în care se acordă toată atenția elementelor reale ale concretului, dezvoltării în timp — istoria — și specificului în spațiu. Solidaritatea internațională a proletariatului exclude hegemonia, uniformitatea soluțiilor și manihemul grosolan. Tot astfel, socialismul tinde spre dezvoltarea maximă a personalității umane, fiindcă seama de capacitatea specifică a fiecărui individ în parte, ceea ce exclude uniformitatea și egalizarea abstractă. În mod dialectic, varietația specifică consolidează realmente solidaritatea internațională a celor ce muncesc, a creatorilor de bunuri materiale și spirituale.

Desigur că artistul, scriitorul e și el un muncitor, un creator de valori, solidar cu lupta celorlalți muncitori. Ca atare, scriitorul adevărat nu poate admite nici exploatarea muncii sale, nici a celorlalți, adică respinge, explicit sau implicit, societatea capitalistă. Continuator al civilizației, integral în ea, el respinge forma extremă a distrugerii: războiul. Scriitorul e un constructor, nu un descreierat dărîmător. În cadrul viziunii socialiste despre lume este suficient lărg pentru cit mai multe personalități artistice, diferite, pentru cit mai multe modalități literare, deosebite. E și firesc să existe preferințe sau neaderări față de o carte sau o modalitate anume; e firesc ca să existe probleme estetice deschise ce trebuie rezolvate: totul e ca discuțiile ce decurg din asemenea deosebiri de păreri să fie argumentate, lalele și colegiale, îndepărtîndu-se, metodele joase, jîfnle, răbunirile de amozitate etc. Aceste polemici vulgare împiedică desfășurarea discuției reale, fertile, și pot da opiniei publice o impresie cu totul nefavorabilă despre breasla noastră. De ziua muncii e cazul să reamintim că există un prestigiu al fiecărei bresle, pe care nu trebuie să o compromitem prin exhibiționism pueril, jîpîtoare și falsă originalitate, injurii degradante etc. Prestigiul nostru de muncitori, de creatori de frumos, ne care o demnitate sporită în Forum.

Paul GEORGESCU

(Continuare în pagina 7)

MIHAIL DRAGOMIRESCU

breviar

Comemorările unor scriitori din trecut, legate de o aniversare, — așa cum este centenarul nașterii lui Mihail Dragomirescu, — au adeseori menirea de a le face dreptate, dacă au fost uitați sau, ca în cazul acesta, greșit clasaf. Într-adevăr, încă din timpul vieții fostului nostru profesor de la Universitatea din București, s-a statornicit și oarecum s-a generalizat un mod de a eluda judecata despre el prin ironie sau batjocură. Nu știm cine a dat semnalul, dar încă de acum zecezeci de ani în Căminul ducopolul lui A. Mirea, genul mișcător al lui Dimitrie Anghel s-a învernat să-l acopere de ridicol cu fel de fel de porecle: „Mandalache” (dacă ne-amîntim bine), „Blagomi-

rescu” etc. Pentru că, vorba lui Camil, „românii este desțepți”, Mihail Dragomirescu a trebuit să treacă drept prost și să fie ființa tuturor zeflemelelor și a mimimizării. Cum însă un proverb de-al nostru spune că unde nu este foc, nu iese fum, o parte măcar de răspundere cadă să o poarte și cel ce-și atrăsese atîtea inimi-cifii.

Unul din motivele cele mai însemnate ale discreditului său, a fost dogmatismul criticului. Mihail Dragomirescu era făcut din plămăda oamenilor însetrați cu certitudin și cu tonal preempțoriu ex cathedra, ton ce nu admitea replica. Ca profesor, la Seminar, sau ca președinte, la Institutul de Literatură, încheia adeseori discu-

țiile în contradictoriu cu o frază care începea cu formula: „Oricum ar fi...”, fapt care i-a atras din partea unui spirit student, mai tirziu el însuși profesor universitar, — sociologul și poetul Alexandru Claudiu — acele versuri: „Oricum ar fi, eu am dreptate! Și sala-aplăudă frenetic”. Apoi criticul era dintre cei mai bătaioși și unori din cale afară de stăruitori în dorința de a convinge. La premiera pleset Manasse de Ronetti — Roman, a publicat o serie de foiletoane foarte juste în favoarea puternicei drame, pătimaș atacată din motive extraliterare, dar o serie cum prea lungă, care amenința a nu se mai sfîrși. La fel a procedat în admirația lui pentru

poetul Panait Cerna, pe care-l credea superior lui Octavian Goga, ceea ce era desigur o judecată critică greșită.

Un alt motiv care a stîrnit scandal a fost pretenția lui Mihail Dragomirescu de a se erija în șef de școală. Gelos pe „direcția nouă” a lui Titu Maiorescu, de care se rupsesse în 1906, a ținut cu orice preț ca în ale sale „Convorbiri”, — revistă apărută cu acest titlu în 1907 și continuată apoi trei ani cu titlul „Convorbiri critice”, — să facă figură de critic de direcție, preluînd ștafeta de la maestrul care și-ar fi trădat idealurile estetice. Fără îndo-

Șerban CIOCULESCU

(Continuare în pagina 7)

IN PAGINA 3-a: O scrisoare inedită a lui LUCREȚIU PĂTRĂȘCANU către LUCIAN BLAGA

Panorama unui porumbel albastru

Pe vînt un porumbel sihastru ducea pădurea de albastru.

Era un porumbel de Marmara, din București în Mai se-aventura, plutea-n delir acest amant frumos al zării, în văzduhul maiestros.

În cer dușmanul păcii îl vede cu ochi de vin, de cucuvea, — dorea, dorea a-l împușca, și nu putea, și nu putea.

Da! Da! Mesajul lui în noi cînta, — o-ri-la-la o-ri-la-la

Mesajul libertății îl ducea din lacrimă de om era, — zbură, din mine-n vînt zbură, un porumbel de Marmara, zbură în Mai, în Mai zbură, — și nimeni, nimeni nu putea, nu putea a-l împușca.

Ion BANUȚA

Inimă în luna Mai

Mi-ar place și mie să visez spuse brularul și să fac pînă în formă de inimă sau pătrate.

Dar eu lucrez nu pentru viz ci pentru foamea cea milenară pentru omul compus din cap, trunchi și membra... Eu fac numai plini rotunde sau lungi potrivite pentru gurile deschise.

Plini, plini, rotunda sau lungi plini de mincare. Plini, plini, plini de mincare de mincare, de mincare. Numai și numai de mincare tocmai de aceea, ca să am dreptul să visez inimi în formă de inimă și pătrate în formă de pătrate...

Nichita STANESCU

Final de primăvară

Cocoș heraldic împresurat de găini.
Miros de pămînt și văzduh.
Creangă de salcie înmugurită,
și tu ești aici.
Și tu, morman de frunze aprinse,
cu mirosul tău de fum înțepător.
Allegretto? Andante?
Ce-nsemnătate mai are?
Încă suntem aici
și, milostiv, suflul de seară
ne vizitează,
fără-nțebare.

Maria BANUȘ

Cortegiu

De-atîta forțotă-n adînc, un zvon de seve
ajunge la urechea noastră, noaptea
(dar poate nu-i nimic adevărat?...):
limbaj uitat, înținerit cu anul,
în care recunoaștem sunete ciudate,
afîl de noi, mereu surprinzătoare,
și totuși vechi, mai vechi decît viorile.
Ca un reflex, intrăm deodată într-un zvicnel,

lăsîndu-ne atrași ca de-un cortegiu nevăzut,
uimiți de măștile copacilor, și obosiți
de-o moștenire de zăpadă. Am visat
că stă-ntr-o noapte și iarbă spațiu gol,
că trebuie să-l uzurpăm pentru-a ne-nfinde
pe jos, mușcînd din carnea verde-a luncii.
Dar nu a nici un spațiu gol: sintem
una cu iarbă, zvicnelul e-al nostru,
iar propoziții cortegiului ne flutură
în piept, cu pocnet tot mai viu în vîntul
întretînit de răsufierea noastră...

Ștefan Aug. DOINAȘ

Cele mai grele fructe

Cele mai grele fructe, comori ale lumii,
sînt minile, aprinse din singe și din lut,
înfinse ca o țără, atîră, să încerce
ispita unui, deschis la început, gînd.

Cotidian întoarsă din aspră aventură
le-osteapă fete pale
să le cuprîndă cald,
dar minile tot sapă în orizont o boltă
de lucruri care scaldă safirul în smarald.

Un evantai de stele, minile se-ating
și primăvara frumuseții lor încinse
cutremură capcane de paing.

Victor TORYNOPOL

Baladă

Umbre calde și roșii
și mișcătoare
sub aripa clipei.
Oamenii aceia
s-au strîns
pe un pămînt bun al lor
și foarte tînr
aruncat înaintea noastră.
Izvorul lor
strîns și încălzit între ei.
Pentru cunoașterea lor
aduceți ființa
ochiului meu.

Vasile ANDRONACHE

Reverberație

Trunchiuri de culori
și martie
ca un castor întins pe masa de disecție.
Și apele se petrec în maluri
neînțetînd să fie ele însăse

și nimic nu e mai primejdios,
cu atîtea iazuri în care brațele au
înghițit stiele,
cu atîtea cuvinte înțepenite
în tăcerea care-a supraviețuit pietrei,
decît măiestria de a deveni amurg

Dan MUTAȘCU

Nuntă

Caii cu ștergare prinse-n coame
vornicii sînt vii și fug
din prag în prag cu zvonul
a două lumi înfrățite
brazii la porți înfig cerul
cu acea demnitate care le dă
înfrățirea de columnă;
rid băieții șagălnicii
la răscruce ieșind cu plin.

În noaptea asta, oprîți topoarele,
vechile gilcevi și ura;
nimeni n-are voie să doarmă
nici măcar sub omăt;
fratele mai mic al tatei
s-a anunțat nun mare;
rachii aburește orații;
coapsele fetelor, prin vecini,
plinesc de muguri.

George CHIRILĂ

VERNISAJUL UZINELOR

Mă încearcă melancolia primăverii.
La ce visăm înainte? La ce
vizăm acum? Mai întîi la călătoria.
Călătoria se confundă nu
o dată cu aventura. Aventura
cuminte, comodă, dar tot aventură.
Orîndind pot pleca. Și plec
adeseori prin țară. Plec spre
răsărit sau plec spre apus și
nu o dată plec spre nord.
Mulți caută apele, munții, pă-
durile, liniștea naturii. Le caut
și eu. Dar sufletul meu s-a în-
cercat de o patimă. Caut uzinele
așa cum caut cărțile noi în
bibliotecă. Vreau să le văd,
să le cunosc, să le compar.
Unii s-au mirat că le emoționează
o uzină? Da, mă emoționează
o uzină. A fost o vreme
cînd și eu stăteam deconectat
într-o hală zgornțoasă și imen-
să. A fost o vreme cînd lumea
mașinilor mă înfricoșea. Se în-
timplau prea multe acțiuni vio-
lente pe un spațiu restrîns.
Fierbeau cazane. Uriau motoa-
re. Poduri rulante treceau ca
niște viaducte pe deasupra ca-
pului. Mă simțeam părăsit în-
tr-o piață cu febrilă circulație
de camioane. Treptat însă cu-
rizitatea m-a apropiat de de-
talii. N-am mai văzut mașini,
ci idei. N-am mai văzut motoa-
re, ci energii. Am început să
străbat vasele ateliere ale
făcii cu un nestăpînit interes.
Voiam să înțeleg arta de a trăi
și arta de a produce în mediul
industrial, în acele peisaje cu
turle metalice, cu cetății de be-
ton și sticlă, cu macarale și
bulozere. Și atunci a început
aventura spirituală a cunoaș-
terii. Am cunoscut ambii și spon-
tane. Un colecționar. Un colec-
ționar de imagini și de impresii.
Fiecare nouă uzină e
chivalentă cu o achiziție a spiri-
tului meu înseși de fapte și
peisaje. Fiecare uzină, prin
propoziții, prin organism, prin
utilități, prin ceea ce produce,
prin oamenii ei în special, dez-
voltă o forță emoțională pe
care sînt nevoia să o transmit
prin notații directe și spon-
tane.

Privesc harta industrială a
țării. Mi-am fixat atîtea itine-
rare! N-am să le pot străbate
decît într-o mică măsură. Fie-
care știre lapidară din ziar
este pentru mine o chemare.
Undeva a aprăut un far. O
imensă lampă a mării. Trebuie

să mă mulțumesc cu fugara ei
pilofire pe un ecran de televi-
ziune. La Broșteni, pe Bistrița,
se naște un orășel al mine-
rilor cu două mii de aparta-
mente. Nici un deceniu n-a
trecut de cînd mă aflam pe
plute, în dreptul unei stînci
prăvălitate de un copil năzdră-
van. Acum, în peisajul bucolic
se ivesc edificii moderne. Le
voi vedea? Cînd?
În gigantul cuport al țării, în
furnalul de la Galați, se va a-
prinde foarte curînd focul și do-
goarea lui o voi simți de acasă
arzîndu-mi obrazii de febră și e-
moție. Sînt șase ani de cînd am
descris pentru prima oară pe
platforma Galaților. Vîntul șu-
iera pe un cîmp gol, pe un
plaiu răscolit plin la mări
adîncimi. Părea că riuri sălbă-
tice au făcut incizii croindu-și
albi în lutul milenar, deschî-
zînd cale conducătorilor subter-
anei și spații pentru temelii. Aseme-
nea ghețarului care își păstrează
sub apă cea mai mare parte
de a trupului, combinatul side-
rurgic își afundă în lut o mare
parte a ființei sale puternice.
Am asistat la activități nelchîp-
tuit de grele și periculoase, în
care oamenii cădeau dovadă de
iscușință, de curaj, de intelligen-
ță, de răbdare, minății de o pa-
siune și o tenacitate pe care
numai participarea la marile e-
venimente ale țării îi le poate
da. Am stat ca în fața unor
prăpăstii să văd fundațiile ca-
jelor verticale, acele turnuri
metalice care laminează azi
blocurile de oțel cu ușurința
cu care ai preface aluatul în
rolouri. În hala laminorului
mi-am petrecut apoi ore și ore,
vrăjit de ecranul de televiziune
prin care operatorii priveau
mișcarea agregatelor. De vîntu
oțelului au aprăut alte obiec-
tive, alte fabrici și foarte cu-
rînd cel mai mare furnal al
țării va începe să duduie. Cum
să nu fiu trist cînd știu că
n-am să fiu de față la marea
premieră?

N-am să fiu nici la Slatina,
să văd halele celei de a treia
etape de dezvoltare a combi-
natului de aluminiu. N-am să
fiu nici la Reșița și admir
colosalele turbine destinate
Porților de Fier. N-am să fiu
nici la Hunedoara să văd cons-
trucția uriașului bluming. As
vrea să fiu peste tot, aș vrea

să însoțesc cu o bătaie de in-
mă apariția fiecărui tractor,
fiecărui autocamion, fiecărei
locomotive electrice, fiecărei
sonde, fiecărei nave. Ca niște
arbori miraculoși cu rădăcinile
adînc implantate în solul țării,
uzinele lansează generații după
generații de mașini, care se
răspîndesc în lume ca frunzele
și ca florile. Cum s-ar putea
să nu fiu tulburat de priveliș-
tea cea mai dinamică pe care
civilizația noastră ne-o oferă?
Pornesc spre șantier și uzine,
ca spre mari amfiteatre. Pornesc
fără să știu despre ele aproape
nimic. Am în buzunar creionul și car-
netul de însemnări și de
fiecăre dată sînt un ucenic sil-
tor și conștiincios, care se
duce să asculte, frămîntînd no-
roaie, străbătînd hale încărcate
cu utilități, prelegerile tehnice
care încep dimineața și se sfîrșesc
noaptea, însoțite de de-
monstrații practice și de vii
schimburi de impresii. La în-
cepăt am fost ștergîter. Cău-
tam să memorez. Mă sfîșm
scot față de oameni carnelui
meu de însemnări. Era ca și
cum aș fi tulburat cu precupi-
nările mele profane ritualul
muncii industriale. Nu voiam
să atrag atenția asupra mea.
Nu voiam să fiu socotit un
străin, un simplu vizitator. Ei
mă îndemna să mă urc în
turnuri, mă purtau prin drep-
tul unor cazane cu vîiet în-
spălmîntător, îmi arătau ma-
șini cu program, agregate imen-
se care se mișcău cu precizia
și ușurința unui mecanism de
ceasornic. Le priveam ca pe
niște jucării. Mai aveau senti-
mentul naiv al copilăriei față
de miracolul tehnic. Apoi am
început să contemplic totul cu
gravitate, fără obșnuitul zîm-
bet de uimire și încîntare. Am
început să studiez. Stările su-
fletești le prefăceam în meta-
fore. Îmi scriam impresiile din
mers, spontan. Elaboram re-
portajele la fața locului. Am
început să sufăr pentru ceea
ce împovăra munca și viața
oamenilor din uzină. Am în-
ceput să străbat halele cu
atenția cu care străbat de obi-
cuie sălile de expoziții, cău-
tînd opera de artă cu cel mai mare
efect de șoc.

Mă văd pe neașteptate la
combinatul petrochimic din Pi-

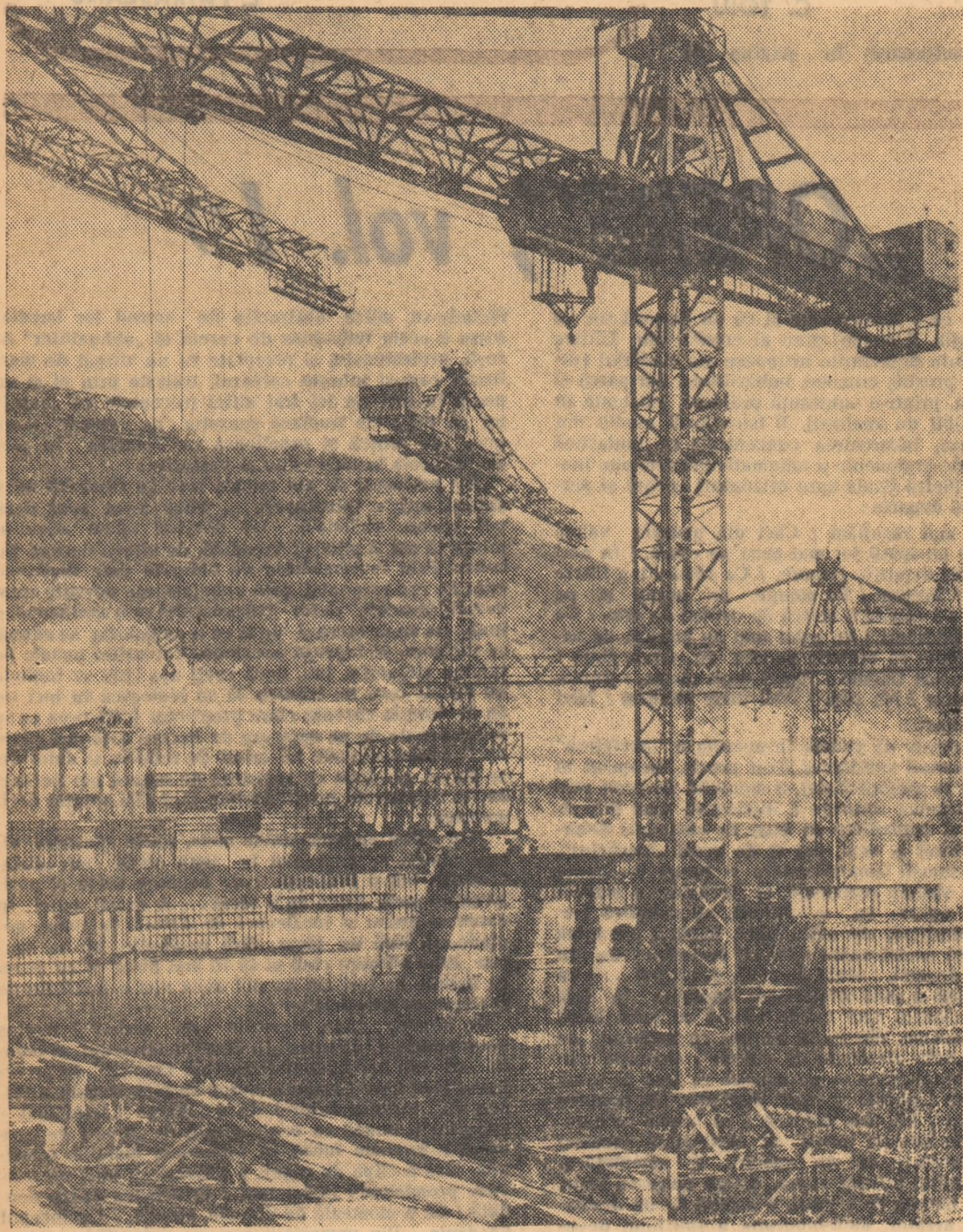
tești. Nu voiam să renunț la
dragostea mea mai veche. Nu
voiam să-mi modific sentimente-
le față de Brazi. Mi-am în-
chipuit cu doi ani în urmă că
nimic nu poate fi mai perfect,
mai frumos, mai impresionant
decît combinatul petrochimic
din Brazi. I se spunea unita-
tea-etalon. Era neîntrecut. Re-
prezenta aripa cea mai avansa-
tă a petrochimiei românești.
Dar toți mi-au spus: de azi
înainte, Piteștiul vor ocupa lo-
cul Intii. Eram trist. O triste-
țe pe care o încercî ori de cite
ori te vezi nevoit să-ți recti-
fici o părere excelentă despre
un om sau despre o operă,
despre un campion sau despre
un inventator. Dar la Pitești
priveliștea solară a turlelor
metalice m-a orbit. Niciodată
nu mi-a fost dat să văd reu-
nite atîtea mari ansambluri de
turnuri metalice. Turnuri de
separare, cazane în care fier-
ul va fierbe la presiuni și
temperaturi furibunde. Ele se
înșirau pe cîmpul dintre Oarșii
și Prundu asemenea unor orgi
gigante impregnate de ziduri
de protecție înalte și groase
ca fortărețele Atlanticului. Am
intrat în camera de comandă
și m-am așezat la pupitură. O
orgă electronică de dimensiuni
magistrale avea să fie coman-
dată cu aceeași ușurință cu
care muzicianul produce prin
apăsarea clapeilor acorduri și
înlănțuri de sunete. O parti-
tură superbă urmează să fie
descrisă și interpretată din-
tr-o sală elegantă, cu pereții
acoperiți de scheme și ecrane,
o sală luxosă al cărei vernis-
aj urmează să aibă loc peste
cîteva zile.

Aceeași senzație la centrala
subterană a hidrocentralei de
pe Argeș. Cînd oamenii într-un
impresionant laborator. Săle
turbinelor, în inima muntelui
de cremene, are liniștea și mă-
reția unei săli de operă. Pe-
netri acoperiți cu mozaic ver-
zui, pereții plăcați în metal au-
riu, tavanul metalic iluminat
vie adăpostesc cele patru mari
agregate puse în mișcare de
apele Argeșului. Munca a de-
venit mai subtilă și mai spiri-
tualizată. Cînd oamenii alcă-
tuiesc echipajul acestei nave
subterane în care fiecare „pie-
să” are nu mai puțin de 242
de tone. Puternica uzină a elec-

tricității intră în rol cu forțele
sale în orele de vîrf ale zilei
și energia electrică produsă
aici se răspîndește anonimă ca
și lumina însăși peste panora-
ma fericii a țării. Cînd
oamenii minulesc buloazele cu
pe niște piese de sah, declan-
șînd energii egale cu ale ful-
gerelor. Dar uneori, cînd apa-
ratura automatizată opune o
rezistență, o inerție, atunci
tehnicienii trec la manevrele
manuale, iar trecerea aceasta
cere o mare pricepere demnă
de a fi asemuită cu virtuțile
necesare celor ce conduc na-
vele spațiale.
A fost o vreme cînd aici, pe
Argeș, am asistat la priveliștea
unui adevărat asalt al munților.
Mii de oameni înarmați cu cele
mai perfecționate utilități au
tăiat stîncile, au retezat munții,
i-au sfredelit, au unit masivul
printr-un baraj boltit ca o am-
foră. Acum muntele mi se
pare părăsit. Părăsite sînt co-
loniile de cabane. Părăsite dru-
murile pe care vezi numai
autobuze ale O.N.T.-ului și li-
muzine. Intrarea în subterană
sub cetatea lui Vlad Tepeș,
seamă cu intrarea într-un
ultra-modern hotel de munte,
hotel al tăcerii și al singurătă-
ții. Pașii rasună pe lespezile
lustruite ca într-o biserică și
atmosfera aceasta impune fără
voie reculegere și cucernicie.
Darul constructorilor a rămas
aici o dată cu miracolul puterii
tehnice, în timp ce oamenii
s-au mutat la Lotru și la Por-
țile de Fier, unde mă duc cu
bucurie pentru a trăi sentimentul
măreției și al puterii.
Timp de patruzeci și opt de
ore am asistat, pe Dunăre, la
marele spectacol oferit de așii
hidrocentralelor. Am urmărit
uneltile cu care se dă epopeica
luptă cu stihiele apelor. Am co-
borît la temelii centralele și
ale eluziei, am intrat în încă-
perile turbinelor, am trecut
prin tunelele de aducțiune,
prin labirintul acestui pașat al
apelor și al electricității, m-am
suînt în cabina unei macarale-
turn și de la înălțime am con-
templat turbătorul peisaj al
muntelui, în vecinătatea mun-
ților, în vecinătatea fluviliului
care în nici un alt loc al cursu-
lui său nu este mai energetic,
mai puternic, mai sălbatic, mai

eroic. Fluvial pare strîns în-
tr-o menghină, silît să se stre-
coare printr-o strungă, modelat
de barajele de oțel care ase-
mîmă altă de bine cu bastia-
nele și zidurile de cetate, înțit
nu se poate să nu mă gîndesc
la asalturile de odinioară, la
bătălii magnifice. Oamenii ac-
ționează din cabinele autoca-
mioanelor, din cabinele maca-
ralelor, dar mulți acționează
organizat în echipe care impli-
tesc sute de mii de metri pă-
trați de verzele metalice: un
formidabil covor ruginiu. Re-
țele, garduri de fier se înalță
vertical sau oblic prînzînd ima-
gina formelor vîltoare ale
centralei și eluziei. Pe nici un
șantier n-am văzut bare de oțel
atît de groase ca aici, intrînd
în osatura hidrocentralei. La
capătul coridorului de beton,
la capătul intermediar al eluziei
se montează primele piese ale
porții plane. Greutatea ei atî-
nge aproape o mie de tone. Se
assemblează macarala de 160 de
tone pentru manevrarea stavi-
lelor barajului, vanelor, blocu-
lui de montaj. Se fac pregătiri
pentru montajul celor două po-
duri rulante de cite patru sute
de tone, cu ajutorul cărora se
vor ridica rotoarele turbinelor
în greutate de circa șapte sute
de tone fiecare. Am trecut de
pe o treaptă pe alta. Am stră-
bătut drumul cel nou. Poduri,
tunele, șosele, baraje, scări, ter-
rasamente, viaducte, piloni,
turnuri, platforme, terase. Orașe
ridicate la cote superioare.
O insulă fermecătoare multî-
duse cu clădirile și vechile
monumente în aval de baraj. O
altă insulă înghițită treptat de
cupetele excavatoarelor, transpor-
tată cu funicularul părăsirea cu
participație, sortată, cernută și
depusă apoi sub forma betoa-
nelor la temelii și construc-
țiile hidrocentralei.
Toate acestea fac marea poezie
a vieții contemporane. Din
vrăja lor eu nu mă pot im-
părtăși decît o clipă, o zi, o
săptămîna. Apoi mă reintorc
acasă și, sînd în fața fiilor
albe filtrate printr-o mașină de
seris, încerc să închipuî din
cuvînte imaginile lor monu-
mentale. Le evoc cu dragoste,
fiindcă astfel am să tinjesc
mai puțin după ele.

Traian FILIP

Pe șantierul sistemului hidroenergetic Porțile de Fier

Combinatul chimic Pitești

Fotografii: GH. VINȚILA

Întîi se trezeau copiii, amîndoi odată, pe
la cinci, cinci și un sfert, și apoi care mai de
care, ca la o întrecere pe viață și pe moarte
în acest fel, cam încomod pentru ceilalți, doreau
să comunice ca se simt excelent și așteaptă
cu încredere porția de lapte. De sîră din pat,
se lovea de mobile, mai scîncea, mai drăcuia,
alerga la bucătărie, sperînd că fata de serviciu
o fi încălzit laptele, măcar atîta să facă și ea,
fata de serviciu rîdea în somn.
Pe la cinci și jumătate începeau să tușească
uitații de Dumnezeu, mama și tata, trecuți
de nouăzeci de ani, împuținați, smochiniți, al-
tîrî încă așeri la mînte, observînd, chibzînd,
avînd pretenția în anume chestiuni mai de-
licate să li se dea ascultare. Tușeau scurz, pre-
cis, fără nici un echivoc. La șase fără un sfert
își primeau micul dejun, un kg. de lapte fier-
binte, miere și ciocolată. Săuți, aveau chef de
politică. De vreo trei ani încoace luseră la
puricat politica unor state de la sfîrșit de secol
pînă la primul război mondial. Le-ar mai fi
trebut înțit vreo trei ani ca să ajungă la o
concluzie.
Tanti Lodovica, de cinci ani văduvă, de trei
ani pensionară, de un an bolnavă de diabet,
scoțîndu-se tolerată aici, ca o rudă sărmană,
își înăbușea tușea sub plapumă ca să nu de-
ranjeze, și de trei pe săptămîna refuza micul
dejun, ca să nu-și păgubească binefăcătorii. Scu-
lată de la suse și jumătate, ieșea din cameră
abia pe la nouă, așteptînd să i se dea cea de
lucru. Fata de serviciu o trimitea să spele baia
și w.c.-ul, ori scara de serviciu, după cum era
nevoie. Tanti Lodovica se executa fără crîncire,
nu de teamă (oricum, avea mai mult drepturi
în casa asta, casa părintilor ei, decît fata de
serviciu), ci dintr-o vechie, vechie obișnuință de-a
nu sta locului de dimineața și pînă seara. O
ceruse în căsătorie un pensionar cu doi ani mai
în vîrstă decît ea. Amărîtul pusesse, însă, o
condiție: înainte de-a băga actele, să petreacă
o noapte împreună. Ca să nu-l repedă pe ne-
rușinat, îi promisese o-o să se mai gîndească
la chestia asta.
Veneau la rînd cetații, tatăl, mama și fiul,
ei se trezeau la șapte fără un sfert, intrau sub
duș, făceau puțină gimnastică, se-mbrăcau repe-
de, mîncau repede și se pregăteau de plecare.
Întîi treceau, discret, prin fața oglinzii din hol,
pentru a-și controla înuța, apoi își îndesau hîr-
țile în servietă, și cu servietele în mînă, ca
niște inspecțori distincți, se îndreptau spre camera
copiilor: Pa! Pa! Pa!... Nu-i sărutau, ca să
nu le dea vreo micră, oamenii mari adună-
de ici, de colo tot felul de microbi. Dar pe
o sărutau pe frunte, ori pe temple, de trei
pe săptămîna pe frunte, de trei ori pe temple.
Mașina era parcată la o sută de metri de casă.
Pînă acolo mergeau înțit, trăgînd aer în piept.
Dimineața conducea tatăl, la prînz, cînd se-
ntorcu acasă — fiul. Amîndoi plăteau cite două,
trei ameni pe lună.
Pe la opt, venea zarzavagiu, pe la opt și
un sfert — poștașul, cu ziarele, apoi nu mai
venea și nu mai pleca nimeni, mama și tata nu
mai tușeau, copiii nu mai plîngeau, fata de ser-
viciu nu mai striga la tanti Lodovica. De-ar fi
huruit mașini pe stradă, de s-ar fi certat veci-
ni, parcă tot ar mai fi fost ceva. Dar era o
stradă liniștită, retrasă, cu interdicții pentru
camioane și motocicletă și căruțe, o stradă fără
crîme, fără scandalagii.
2.
De obicei, ieșirile în oraș erau stabilite cu o
zi înainte, într-un consiliu de familie restrîns,
în funcție de timpul liber al chimistilor, foarte
limitat în ultimii trei, patru ani: miște după
amiază între șase și șapte mergeam la croto-
reașă; între șapte și opt ne plimbăm la șosea,
la opt și jumătate ne-ntorcem acasă... Cam
trei ieșiri pe săptămîna. Un film pe sîntă, un spec-
tacol de teatru la trei luni. Seara, de la nouă
și-un sfert pînă la unsprezece și un sfert chi-
miștii își pregăteau lucrările pentru a doua
zi. La unsprezece și jumătate se culcau și era
teribil de mulțumii că adorm repede, fără
pastile.
Îndrăzni Lodovica să-i spună, așa, în tre-
căt și zîmbînd, că o văzuse o colegă de-a ei, tot
pensionară colega, o văzuse într-un parculeț
pe strada Călárași, frumoasă, elegantă, aș-
teptînd... „Pe cine s-aștepte? I-am zis, că dînsa
are bărbat, are doi copii, are casă și tot ce-i
trebuie. Ți s-o fi părut, sută-n sută (și s-a părut
Nu i-am zis bine?” vru să știe Lodovica. Eu
ridică din umeri, ca și cînd ar fi fost vorba
despre altcineva, implicat într-un proces care
n-o interesează în nici un fel. Parcă în ciud
Lodovici, se duse la oglinza din hol și aprour
un sfert de ceas se privi și se dechisi, înțit s-
nu mai fie nici un dubiu pentru ai casei că eu
se duce la întîlnire cu un bărbat.
Atîta nerușinare o amuți pe Lodovica. Se ju-
rase cu mîna pe inimă, în clipa cînd se insta-
lase aici, că n-o să se amestece în viața bine-
făcătorilor ei, știînd prea bine că într-un ase-
menea caz ar fi pofită să-și ia catrafusele și
să plece, iar ea nu avea unde să mai plece
decît, doamne ferește, la cimitir. Încălcareu ju-
rămîntului o umplu de spaimă. Călcînd pe vir-
furi, se duse la baie, se-ncuie acolo, deschise la
maximum un robinet și începu să plîngă mon-
ton, istovit. Era o obicei din tinerețe: de cite
ori o certa bărbatul, se-ncuia în baie și dădea
drumul la apă, ca să-și acopere plînsul. Fata
de serviciu avea de spălat pantalonășii copiilor
și-i strigă să iasă odată de-acolo, de ce nu se
duce să plîngă la w.c.?!
După aproape trei ceasuri de discuții, tataia
și mamaia ajunseseră să-l acuze nu pe uci-
gașul duceului de Sarajevo, ci pe duce, care,
fiind un nătărău, nu-și luase toate măsurile de
precauție și, uite-așa, se pomeneise cîruiț, și
uite-așa, din pricina lui ieșise tărăboi mondial.
„De ce să-l acuzăm în primul rînd pe călău?
se revoltă tataia. Să acuzăm victima, care n-a
știut să...”
Intrarea Lodovici în incomedă mai
mult decît s-ar fi cuvenit. De mulți ani nu
se uitau cu plăcere la ea, prea umblă pe virfuri,
prea se lasă călcată în picioare, nu semăna cu
ei, cu nimeni din neamul lor, ar fi vrut s-o știe
departe. De copiii bolnăvicioși, de ceji cu suflet
chinut se despărțiseră fără părere de rău, ca
de niște schilozii de pe cîmpul de luptă — și
dintre toți, doar fata asta îndrăznise să le mai
treacă pragul. Prezența ei îi obliga să se gin-
dească la moarte. De aceea, ieșeau rar din ca-
meră, și rar o primeau, uneori, după îndelungi
insistențe din partea ei. Acum intrase fără să
bată la ușă.
— Iar ți-a căzut cerul în cap? se răsti ma-
maia.
— Anișoara a plecat singură în oraș.
— Anca, ți-am atras atenția de-atîtea ori.
— Anca, te rog să mă ierți.
— Și ce dacă a plecat singură? interveni ta-
taia, pus pe hartă.
— A pus pe ea tot ce are mai scump.
— Pricioasă ai fost o viață întregă, pîrcioasă
o să rămîi și-n mormînt, amin, oțta mamaia. De-
ce-ți bagî nasu-n viața altora?
— Anca are bărbat și copii.

Ziua și noaptea

de NICOLAE ȚIC

— Tu de ce n-ai copii? Ai numai boala-n oase.
— Cer frumos iertare.

— Nu vorbi cu mamă-ta ca o slujnică.
— În urmă cu două zile, mamaia fusese anunțată telefonic de către o verisora că Anca hoinărește prin oraș la ore nepotivă, când mișună golani pe străzi: ea, verisora, o văzuse cu ochii ei, elegantă, zimbăreată, lăsându-se privită de toți nerușinați. „Eu i-am cerut să se mbrace elegant! strigase mamaia în receptor, eu i-am dat bani, eu am învățat-o cum să umble pe stradă, cum să dea din șolduri, ca să se uite aia după ea, că-i femeie, și nu stăpîră, ca altele, eu am trimis-o în oraș, iar tu să nu-ți bagi nasul!” Închind convorbirea, mamaia se sfătuse cu lătaia ce-ar fi de făcut, fiind amindoi convingiți că pramania se destrăbălează prin cine știe ce garsoniere. „Precis are o garsonieră: explode mamaia, amintindu-și că avusese și ea, nu una — ci mai multe, pină pe la cincizeci de ani, dar ea aranjase totul cu cea mai mare discreție, încit niciodată, nimeni nu-i reproșase nimic. Tataia, ca un trecut de mult de ispite, nu era dispus să acorde importanță unor asemenea chestiuni, lasă că se potolească oamenii într-o zi.

— Ingrozită, fata de serviciu veni să-i anunțe că tanti Lodovica a înghițit nu știu ce prafuri în baie, și-acum se zvîrcolește pe ciment, cu spume la gură. „N-a înghițit nimic, să-ți intre în cap că n-a înghițit nimic!” îi porunci mamaia, grăbind spre ușă. În lipsa de altceva, Lodovica înghițise o cantitate impresionantă de bicarbonat de sodiu. Adusă-n simțuri, fu obligată să-i explice fetei de serviciu că i se făcuse rău de la peștele de ieri prost gătit. „Vrei să ne omori?” strigă mamaia, în sprijinul Lodovicăi, și începu să-o ureauze pe fata de serviciu.

Cînd se-ntoarseră ceilalți, mamaia îi chemă la un consiliu de familie: de-o vreme încoace, anunță ea, Anca își face de cap, nu se știe cu cine, o privește. Dar nimeni nu are voie să-o certe, să ia hotăriri nehotărâte, ori să se plîngă cuiva din afara familiei. Dacă își face de cap acum, cînd are bărbat și copii, înseamnă că nu și-a făcut înainte, și femeie nu pot altfel, și dacă nu știi să te porți cu ele, ajungi de pomină.

— Nu... nu cred, reuși să fîngame nepotul.
— Nu te așteptai la una ca asta?
— Nu... mai degrabă...
— Încă nu ești bărbat, îl compătîmi mamaia.

— Am auzit și eu ceva, mărturisîți tatăl, cu jenă, dar nu ț-am spus (și se răsuci, roșind spre băiat), nu ț-am spus fiindcă tu era nîmic sigur, și-aud... și-apoi... chiar de-acum? N-avem timp, poate că n-avem nici dreptul să ne fîngim de fleacuri. Doar ț-am atras atenția înainte de-a te însura că nimeni din neamul nostru n-a făcut pe agentul secret. Intreab-o pe mamică-ta dacă i-am cerut o singură dată să-mi spună unde-a fost și cu cine și nu i-am cerut, fiindcă și-a văzut de treburi, alături de mine, pe cînd a ta...
— Pin-acum, n-am avut ce să-i reproșez.

— Unele femei care vine la tine din prima zi, ai ce să-i reproșezi, cred eu...
— Asta n-o mai știu, se-nvîră mamaia.

— Eu am insistat să vină!
— Imi seamănă mie! mie! mie! pițigăie tataia, spre stupefacția celorlalți. Ce-aveți cu el? Ce-aveți cu fata? E frumoasă, e sănătoasă și-i deșteaptă, mai deșteaptă decît voi toți!

— Ce-ar fi să-ți iei un concediu și să pleceți la Sinaia? Îți propune mama, care și ea aflase că Anca umblă prin parcuri, dar tăcuse din gură, pentru liniștea casei. Stați la Sinaia trei săptămîni...
— Am de lucru pină peste cap, se plînsese băiatul.

La Sinaia, tinăra pereche își petrecuse luna de miere; și tot acolo se zămislișeră cei doi copii dolofani, la aer curat. Sinaia, intr-adevăr, ar fi fost o soluție, dar, după ce nasuse al doilea copil Ancă i se promisese o vacanță de cel puțin doi ani, să-și mai vină și ea în fire. Un al treilea copil, conceput la numai cîteva luni după nașterea celui de-al doilea, ar fi pus-o la încercări prea mari, și poate că nici copilul n-ar fi fost prea reușit.

Ceilalți și ea priveau în sufragerie. Fu un priz bogat, îmbietor, mîncară toți cu poftă, așînd bună dispoziție și tandrețe. Tatăl desfundă o sticlă de Cotnar și se retraseră în salon, ca să mai scîmbe o vorbă la un pahar de vin. Din cîinci în cîinci minute ceilalți se uitau la ceas, îi alunga timpul din urmă, tatăl avea curs la facultate, mama avea seminar la învățămîntul politic, fiul trebuia să-și pregătească prelegerea pentru a doua zi, erau și cercetători și universitari și consilieri, erau de toate, oameni sănătoși, instruiți, chibzuți.

— Azi vreau să mă odihnesc, anunță fiul.
— Mai ieșiți și voi la plimbare, îl încurajă mama.

— Mergem la un film? o întrebă el pe Anca.
— Ce-ți veni? și ea izbucni în rîs, și rise pe săturatele. Vezi-ți de treburi, că nu mă dau în vînt după filme...
— Era mai în vîrstă decît ea cu nouă ani, împlineșise treizeci, părea de treizeci și cîinci, se-nvîrăse o dată pentru todeauna (în privința asta nu-și mai făcuse nici un fel de gînduri) acum se vedea obligat să-și reconsidere căsnicia, să afle cînd și cum a fost înșelat și, fatal, să ajungă la concluzia că, într-o chestiune esențială — a dat greș. Dacă n-ar fi fost copiii... Chiar dacă n-ar fi fost, o poveste ca asta (tot ce poate fi mai penibil) îi fură multe zile și nopți, și cit de tare te-ai ține, pentru o vreme — tot te scoate din circuit. „Ce soție tinăra ai!” îl felicita prietenii, colegii — și se-ntreba, acum, sufocat de ridicol, dacă nu cumva pramania se destrăbălează cu vreunul dintre apropiații lui. Cînd rămaseră singuri, se întrebă cum s-o încurce și s-o desoacă, dar mintea lui, obișnuită cu formule, se adaptă greu unei astfel de situații.

— Mi-a spus un coleg că te-a văzut pe stradă.
— Da? și ce dorește colegul?
— Nimic, zise el, dezumflat, a remarcat doar că erai foarte drăguț.

— Transmite-i sincere mulțumiri.
— Ai fost la croitoreasă?
— Nu.
— Pe la magazine?
— Ce să-mi cumpăr? că am de toate!

— O femeie întotdeauna găsește ce să cumpere, observă el, jenat, simțînd că în loc s-o încurce, să afle — se dăduse de gol, ca un copil-landru. Ce ț-ai dori?
— Nimic, absolut nimic.

— O, dar asta-i foarte grav; cînd o femeie nu-și mai dorește nimic, înseamnă că s-a înfruptat ceva, intr-adevăr, foarte grav, așa ceva dreptul să știu ce anume?
— Dacă nu știu nici eu? și ea ridică din umeri, să mă sece dacă știu...
— Te-am rugat de-attea ori să nu mai vorbești așa... să mă sece... să mă ia... să mă ducă... să mă ardă... și mai al tu citeva expresii... ce rost are, doar nu-i nevoie să te jur în fața mea!

— Am înțeles, stăpîne!
— Nu, Anca, nici așa.
— Să vă ia dracu pe toți! — dar cum?
— Va să zică, atci am ajuns!

— Aici, domnule, aici!
— Cînd ai intrat în casa asta mi-ai promis ceva.

— Cite nu promite omul la ananghie!
— În casa asta nimeni n-a drăcut.

— Mamaia drăculește de-o sută de ori pe zi.
— Ce intenții ai? chestionă el, inversunat.
— Să mă ia, dacă știu!

— O opucă, brusc, de miini, îi răsuci miinile la spate, o plesni peste cap și-o imbrînci cu genunchiul spre ușă. Cînd ea vru să deschidă ușa, o trase cu putere înapoi și-o imbrînci spre fereastră. Era o jucărie în mina lui, o nimica

capul, se uitau la ceas și goneau. Zarzavagiul se imbolnăvise, poștașul lăsa zărele în cutia de poștă, pe stradă nu treceau mașini de mare tonaj, al căror huruit să se-audă pină aici.

De față cu tanti Lodovica se uita și ea la ceas și se îngrijora de trecerea timpului, zec și un sfert, întîrziase. Își căuta rochia, pantofii, poșeta, întorcea casa pe dos. Luă și bani, citeva sute de lei — tanti Lodovica se-ntreba cîți bani cheltuieste femeia asta, o fi țînd doi bărbai, trebuie, trebuie neapărat să pună mîlîția pe urmele ei. Aici, acasă, era femeia asta, pe stradă, cine voia s-o acosteze, ori s-o in-

trebe ceva — o lua de domnișoară: „Permiteți, domnișoară?” — „Te fac un cinema, domnișoară?” — ea zicea: „Nu, bălețas!” și își vedea de drum, avea drumul ei, ocolea mult, se uita în urmă, cotea cînd la dreapta, cînd la stînga, ca să-și deruteze urmăritorii, era absolut convinsă că soțul a plătit urmăritorii, și cînd, în sfîrșit, în ciuda altor primejdii, ajungea la locul întîlnirii — începea să sară-ntr-un picior, ca la șotron, copiii. Împlinise douăzeci și unu de ani, părea de șaptesprezece, liceană, mai avea în ea multe jocuri nejuocate.

„Era să mă prîndă.
„Cine?
„Unu cu ochelari negri, zău, să mă sece!
„Și... și?
„Am cotit la dreapta, el după mine, am cotit la stînga, el a vrut să traverseze, era să-l calce o mașină, pină și-a venit în fire eu m-am întors, iar am cotit!”

Întîmplări mărunte, la vremea lor trecute cu vederea, îi confirmau soțului, acum, o mai veche bănuială: imbecilul se afla printre colaboratorii lui apropiați, pină de cîrînd îi căcase pragul și cînd era el acasă, și cînd nu era, mai ales cînd nu era, pretextînd discuții urgente, lucrări urgente, și de fiecare dată se arătase plin de atenție față de ea, îi adusese flori și albume de artă și bomboane de ciocolată. Îi căută nod în papură, ca să-l prînda cu ceva și să-l deie în gut, după două zile renunță, era sub demnitatea lui, și-atunci se rugă de taică-său: „Vreau să am liniște în casă!” și bătrînul înțelese, dar cînd fu să hotărască și să smeneze niște hirtii, ezită, se fîșici, amîna de pe-o zi pe alta, de parc-ar fi trebuit să condamne la închisoare pe viață un om a cărui crimă încă n-a fost dovedită. Pină cînd se livi un prilej feroc: la un institut din provincie era nevoie de cercetători principali, și-atunci îl chemă pe imbecil și-i viri hirtia sub nas:

— E o hotărîre a consiliului.
— Imposibil să plec din București!
— Nu există nimic imposibil pe lumea asta.
— Mi-am cumpărat casa, aici.
— O vinzi și-ți cumperi acolo.
— O să mă adresez ministerului.

— Ministerul și-a dat avizul, și nu pricep de ce atîtea moturi, ești numit cercetător principal, o să primești și numirea de lector la universitate... Îți promit, pe cuvînt de onoare, că în cîțiva ani ajungi conferențiar, și iar îți promit, tot pe cuvînt de onoare, că într-o zi o să te-aduc la catedra mea.

La masa de prînz, tatăl povesti cu cit entuziasmu primise Iosifescu să plece în provincie, cercetător principal, nu fîndcă ț-ar fi atras provincia cu moștenia și micile ei mizerii, ci din cu totul alte prîncipii. Iosifescu se-ncurcase cu o femeie măritată, se-ntrecuse rău, nu mai avea liniște, nu mai știa cum să scape de ea, plecarea în provincie era o salvare. „Domnule profesor, mi-ai luat o piatră de pe inimă!” încercarea ar fi trebuit să aibă un efect dezastroso asupra ei. Cum, Iosifescu vrea să fugă? S-a pîncusit de ea! Top: aveau emoții, nu cumva să leșine la aflarea veștii, erau cu ochii pe ea, gata să-i vină în ajutor. Dar nu se-ntîmpia absolut nimic, ea nu reacționă în nici un fel, încurcările lui Iosifescu, plecarea lui în provincie nu-i trezaua nici cel mai vag interes. „O pramatie ca asta mai rar!” se gîndi el, convins că peste cîteva zile ea va încerca să fugă în provincie, la Iosifescu — nu era, care, mai bine să-i trîmis pe Iosifescu în străinătate, la specializare, pentru cel puțin un an?

Ceilalți și ea își sorbeau cafeaua cînd apăru țapul negru, majestuos, înfășurat în panglici de hirtie colorată, cu clopoței la gid. „Cine i-a dat voie?” întrebă el, stupid, ridicîndu-se din fotoliu. În acea clipă, simțînd că va fi stacat, țapul se repezi în direcția lui, el se feri, țapul nimeri cu coamele într-o vitrină. Deruta era totală, încît nimeni nu se gîndi să opună nici un fel de rezistență, leșiră toți în hol, cu ceștile de cafea în mînă, lăsînd țapul în sufragerie să mai spargă cîte ceva. Salvarea veni din partea Lodovicăi, ea își scoase pantoful din piciorul drept, și cu pantoful în mînă, șchiopătînd, se luă după țapul. Îl lovi de două ori între coarne și izbui să-l încalece. Încălcat, țînut strîns de coarne, țapul se lăsă moale pe covor și începu să behăie. Să iasă din sufragerie, nici gînd. Tanti Lodovica își schimbă poziția, trecu în fața

lui și cu toată puterea îl trase de coarne spre ușă. După cîteva minute o strigă pe fata de serviciu, tot degeaba, și-atunci strigă la bărbaiți: „Pe voi v-a trînsit, ori ce stați așa?” Cel doi lăsară ceștile de cafea pe o măsuță și suflecîndu-și minceile se-apropiară de țap. Apăru și mamaia, cu miinile în șolduri, rîzînd scurt, precis — și vru să știe:

— Cine l-a dus? Cine?
— A venit singur, lămuri ea.
— Singur, singur?
— Să mă sece, dacă n-a venit singur! și se-aplecă spre urechea bătrînei: A venit în peștit la tanti Lodovica...

Mamaia se angajă într-un ris peste puterile ei, ameți și căzu. Utitînd de țap, toți se repeziră la mamaia, o duseră pe brațe în cameră și se apucară să-i facă respirație artificială. Cînd reveniră în sufragerie, țapul dispăruse. Îl luă cu frig, pe toți, fata de serviciu se jură că ea nu lăsase ușa deschisă, atunci pe unde intrase și pe unde leșise țapul? Abia spre seară se mai liniștiră: o femeie din bloc, cam nebună, cumpărase un țap, îl înfășurase în panglici colorate și-l trimisese în vizită... Așa, cel puțin, pretindea portăreasa, dar portăreasa era și ea cam sărîtă de pe fix, așa că, discret, se interesară la vecini, vecinii — la alți vecini, pină cînd se stîrni zarvă și le merse vestea cu țapul.

Ar fi putut să ajungă la locul de întîlnire cu troleibuzul 82, dar nu, ar fi fost să cadă-n capcană. Luă autobuzul 31, după două stații îl schimbă cu troleibuzul 82, după alte două stații urcă în tramvalul 5, apoi în tramvalul 5, iar din Plața Dorobanți pină la intrarea în parc o duse un taxi, cu o sută pe oră.

„Abia și-abia am scăpat!
„Tipul cu ochelari negri?
„Nu, ăla m-a urmărit ieri: unul cu frunte îngustă și cu picioare scurte, ager ca o maimuță, parcă sărea din copac în copac, val, prin ce-am trecut.

„Ei, lasă! — și hai să luăm o barcă.
„Nu, nu, imposibil, am venit doar pentru două minute — să-ți spun că asta-i ultima noastră întîlnire, ultima, te rog să nu mai înșiști, ieri m-a bătut, azi iar o să mă bată... Ți-am spus cu țapul? Dacă o mai afli și pe asta, o să mă omoare în bătai... Mie-mi trec prin cap tot felul de năzbîții, să mă sece dacă nu!”

Soțul se-ntoarse acasă cu pantalonii flendurii, îi agățase pe la tramvale, pe la autobuze, schimbase cîinci mijloace de transport în comun, ca să-și poată urmări soția, dar nu-i părea rău, aflase tot, aflase ceva de necrezut: relația în fața consiliului de familie cum soția se pregătește de întîlnire, cum alegă de la un tramvai la altul, ca să l se piardă urma, iar cînd ajunge în parc, la locul întîlnirii se așează pe o bancă,

Ar fi putut să ajungă la locul de întîlnire cu troleibuzul 82, dar nu, ar fi fost să cadă-n capcană. Luă autobuzul 31, după două stații îl schimbă cu troleibuzul 82, după alte două stații urcă în tramvalul 5, apoi în tramvalul 5, iar din Plața Dorobanți pină la intrarea în parc o duse un taxi, cu o sută pe oră.

„Abia și-abia am scăpat!
„Tipul cu ochelari negri?
„Nu, ăla m-a urmărit ieri: unul cu frunte îngustă și cu picioare scurte, ager ca o maimuță, parcă sărea din copac în copac, val, prin ce-am trecut.

„Ei, lasă! — și hai să luăm o barcă.
„Nu, nu, imposibil, am venit doar pentru două minute — să-ți spun că asta-i ultima noastră întîlnire, ultima, te rog să nu mai înșiști, ieri m-a bătut, azi iar o să mă bată... Ți-am spus cu țapul? Dacă o mai afli și pe asta, o să mă omoare în bătai... Mie-mi trec prin cap tot felul de năzbîții, să mă sece dacă nu!”

Soțul se-ntoarse acasă cu pantalonii flendurii, îi agățase pe la tramvale, pe la autobuze, schimbase cîinci mijloace de transport în comun, ca să-și poată urmări soția, dar nu-i părea rău, aflase tot, aflase ceva de necrezut: relația în fața consiliului de familie cum soția se pregătește de întîlnire, cum alegă de la un tramvai la altul, ca să l se piardă urma, iar cînd ajunge în parc, la locul întîlnirii se așează pe o bancă,

Ar fi putut să ajungă la locul de întîlnire cu troleibuzul 82, dar nu, ar fi fost să cadă-n capcană. Luă autobuzul 31, după două stații îl schimbă cu troleibuzul 82, după alte două stații urcă în tramvalul 5, apoi în tramvalul 5, iar din Plața Dorobanți pină la intrarea în parc o duse un taxi, cu o sută pe oră.

„Abia și-abia am scăpat!
„Tipul cu ochelari negri?
„Nu, ăla m-a urmărit ieri: unul cu frunte îngustă și cu picioare scurte, ager ca o maimuță, parcă sărea din copac în copac, val, prin ce-am trecut.

„Ei, lasă! — și hai să luăm o barcă.
„Nu, nu, imposibil, am venit doar pentru două minute — să-ți spun că asta-i ultima noastră întîlnire, ultima, te rog să nu mai înșiști, ieri m-a bătut, azi iar o să mă bată... Ți-am spus cu țapul? Dacă o mai afli și pe asta, o să mă omoare în bătai... Mie-mi trec prin cap tot felul de năzbîții, să mă sece dacă nu!”

Soțul se-ntoarse acasă cu pantalonii flendurii, îi agățase pe la tramvale, pe la autobuze, schimbase cîinci mijloace de transport în comun, ca să-și poată urmări soția, dar nu-i părea rău, aflase tot, aflase ceva de necrezut: relația în fața consiliului de familie cum soția se pregătește de întîlnire, cum alegă de la un tramvai la altul, ca să l se piardă urma, iar cînd ajunge în parc, la locul întîlnirii se așează pe o bancă,

Ar fi putut să ajungă la locul de întîlnire cu troleibuzul 82, dar nu, ar fi fost să cadă-n capcană. Luă autobuzul 31, după două stații îl schimbă cu troleibuzul 82, după alte două stații urcă în tramvalul 5, apoi în tramvalul 5, iar din Plața Dorobanți pină la intrarea în parc o duse un taxi, cu o sută pe oră.

„Abia și-abia am scăpat!
„Tipul cu ochelari negri?
„Nu, ăla m-a urmărit ieri: unul cu frunte îngustă și cu picioare scurte, ager ca o maimuță, parcă sărea din copac în copac, val, prin ce-am trecut.

„Ei, lasă! — și hai să luăm o barcă.
„Nu, nu, imposibil, am venit doar pentru două minute — să-ți spun că asta-i ultima noastră întîlnire, ultima, te rog să nu mai înșiști, ieri m-a bătut, azi iar o să mă bată... Ți-am spus cu țapul? Dacă o mai afli și pe asta, o să mă omoare în bătai... Mie-mi trec prin cap tot felul de năzbîții, să mă sece dacă nu!”

Soțul se-ntoarse acasă cu pantalonii flendurii, îi agățase pe la tramvale, pe la autobuze, schimbase cîinci mijloace de transport în comun, ca să-și poată urmări soția, dar nu-i părea rău, aflase tot, aflase ceva de necrezut: relația în fața consiliului de familie cum soția se pregătește de întîlnire, cum alegă de la un tramvai la altul, ca să l se piardă urma, iar cînd ajunge în parc, la locul întîlnirii se așează pe o bancă,

Ar fi putut să ajungă la locul de întîlnire cu troleibuzul 82, dar nu, ar fi fost să cadă-n capcană. Luă autobuzul 31, după două stații îl schimbă cu troleibuzul 82, după alte două stații urcă în tramvalul 5, apoi în tramvalul 5, iar din Plața Dorobanți pină la intrarea în parc o duse un taxi, cu o sută pe oră.

„Abia și-abia am scăpat!
„Tipul cu ochelari negri?
„Nu, ăla m-a urmărit ieri: unul cu frunte îngustă și cu picioare scurte, ager ca o maimuță, parcă sărea din copac în copac, val, prin ce-am trecut.

„Ei, lasă! — și hai să luăm o barcă.
„Nu, nu, imposibil, am venit doar pentru două minute — să-ți spun că asta-i ultima noastră întîlnire, ultima, te rog să nu mai înșiști, ieri m-a bătut, azi iar o să mă bată... Ți-am spus cu țapul? Dacă o mai afli și pe asta, o să mă omoare în bătai... Mie-mi trec prin cap tot felul de năzbîții, să mă sece dacă nu!”

Soțul se-ntoarse acasă cu pantalonii flendurii, îi agățase pe la tramvale, pe la autobuze, schimbase cîinci mijloace de transport în comun, ca să-și poată urmări soția, dar nu-i părea rău, aflase tot, aflase ceva de necrezut: relația în fața consiliului de familie cum soția se pregătește de întîlnire, cum alegă de la un tramvai la altul, ca să l se piardă urma, iar cînd ajunge în parc, la locul întîlnirii se așează pe o bancă,

Ar fi putut să ajungă la locul de întîlnire cu troleibuzul 82, dar nu, ar fi fost să cadă-n capcană. Luă autobuzul 31, după două stații îl schimbă cu troleibuzul 82, după alte două stații urcă în tramvalul 5, apoi în tramvalul 5, iar din Plața Dorobanți pină la intrarea în parc o duse un taxi, cu o sută pe oră.

„Abia și-abia am scăpat!
„Tipul cu ochelari negri?
„Nu, ăla m-a urmărit ieri: unul cu frunte îngustă și cu picioare scurte, ager ca o maimuță, parcă sărea din copac în copac, val, prin ce-am trecut.

„Ei, lasă! — și hai să luăm o barcă.
„Nu, nu, imposibil, am venit doar pentru două minute — să-ți spun că asta-i ultima noastră întîlnire, ultima, te rog să nu mai înșiști, ieri m-a bătut, azi iar o să mă bată... Ți-am spus cu țapul? Dacă o mai afli și pe asta, o să mă omoare în bătai... Mie-mi trec prin cap tot felul de năzbîții, să mă sece dacă nu!”

Soțul se-ntoarse acasă cu pantalonii flendurii, îi agățase pe la tramvale, pe la autobuze, schimbase cîinci mijloace de transport în comun, ca să-și poată urmări soția, dar nu-i părea rău, aflase tot, aflase ceva de necrezut: relația în fața consiliului de familie cum soția se pregătește de întîlnire, cum alegă de la un tramvai la altul, ca să l se piardă urma, iar cînd ajunge în parc, la locul întîlnirii se așează pe o bancă,

Ar fi putut să ajungă la locul de întîlnire cu troleibuzul 82, dar nu, ar fi fost să cadă-n capcană. Luă autobuzul 31, după două stații îl schimbă cu troleibuzul 82, după alte două stații urcă în tramvalul 5, apoi în tramvalul 5, iar din Plața Dorobanți pină la intrarea în parc o duse un taxi, cu o sută pe oră.

„Abia și-abia am scăpat!
„Tipul cu ochelari negri?
„Nu, ăla m-a urmărit ieri: unul cu frunte îngustă și cu picioare scurte, ager ca o maimuță, parcă sărea din copac în copac, val, prin ce-am trecut.

„Ei, lasă! — și hai să luăm o barcă.
„Nu, nu, imposibil, am venit doar pentru două minute — să-ți spun că asta-i ultima noastră întîlnire, ultima, te rog să nu mai înșiști, ieri m-a bătut, azi iar o să mă bată... Ți-am spus cu țapul? Dacă o mai afli și pe asta, o să mă omoare în bătai... Mie-mi trec prin cap tot felul de năzbîții, să mă sece dacă nu!”

Soțul se-ntoarse acasă cu pantalonii flendurii, îi agățase pe la tramvale, pe la autobuze, schimbase cîinci mijloace de transport în comun, ca să-și poată urmări soția, dar nu-i părea rău, aflase tot, aflase ceva de necrezut: relația în fața consiliului de familie cum soția se pregătește de întîlnire, cum alegă de la un tramvai la altul, ca să l se piardă urma, iar cînd ajunge în parc, la locul întîlnirii se așează pe o bancă,

Ar fi putut să ajungă la locul de întîlnire cu troleibuzul 82, dar nu, ar fi fost să cadă-n capcană. Luă autobuzul 31, după două stații îl schimbă cu troleibuzul 82, după alte două stații urcă în tramvalul 5, apoi în tramvalul 5, iar din Plața Dorobanți pină la intrarea în parc o duse un taxi, cu o sută pe oră.

„Abia și-abia am scăpat!
„Tipul cu ochelari negri?
„Nu, ăla m-a urmărit ieri: unul cu frunte îngustă și cu picioare scurte, ager ca o maimuță, parcă sărea din copac în copac, val, prin ce-am trecut.

„Ei, lasă! — și hai să luăm o barcă.
„Nu, nu, imposibil, am venit doar pentru două minute — să-ți spun că asta-i ultima noastră întîlnire, ultima, te rog să nu mai înșiști, ieri m-a bătut, azi iar o să mă bată... Ți-am spus cu țapul? Dacă o mai afli și pe asta, o să mă omoare în bătai... Mie-mi trec prin cap tot felul de năzbîții, să mă sece dacă nu!”

Soțul se-ntoarse acasă cu pantalonii flendurii, îi agățase pe la tramvale, pe la autobuze, schimbase cîinci mijloace de transport în comun, ca să-și poată urmări soția, dar nu-i părea rău, aflase tot, aflase ceva de necrezut: relația în fața consiliului de familie cum soția se pregătește de întîlnire, cum alegă de la un tramvai la altul, ca să l se piardă urma, iar cînd ajunge în parc, la locul întîlnirii se așează pe o bancă,

Ar fi putut să ajungă la locul de întîlnire cu troleibuzul 82, dar nu, ar fi fost să cadă-n capcană. Luă autobuzul 31, după două stații îl schimbă cu troleibuzul 82, după alte două stații urcă în tramvalul 5, apoi în tramvalul 5, iar din Plața Dorobanți pină la intrarea în parc o duse un taxi, cu o sută pe oră.

„Abia și-abia am scăpat!
„Tipul cu ochelari negri?
„Nu, ăla m-a urmărit ieri: unul cu frunte îngustă și cu picioare scurte, ager ca o maimuță, parcă sărea din copac în copac, val, prin ce-am trecut.

„Ei, lasă! — și hai să luăm o barcă.
„Nu, nu, imposibil, am venit doar pentru două minute — să-ți spun că asta-i ultima noastră întîlnire, ultima, te rog să nu mai înșiști, ieri m-a bătut, azi iar o să mă bată... Ți-am spus cu țapul? Dacă o mai afli și pe asta, o să mă omoare în bătai... Mie-mi trec prin cap tot felul de năzbîții, să mă sece dacă nu!”

Soțul se-ntoarse acasă cu pantalonii flendurii, îi agățase pe la tramvale, pe la autobuze, schimbase cîinci mijloace de transport în comun, ca să-și poată urmări soția, dar nu-i părea rău, aflase tot, aflase ceva de necrezut: relația în fața consiliului de familie cum soția se pregătește de întîlnire, cum alegă de la un tramvai la altul, ca să l se piardă urma, iar cînd ajunge în parc, la locul întîlnirii se așează pe o bancă,

lui și cu toată puterea îl trase de coarne spre ușă. După cîteva minute o strigă pe fata de serviciu, tot degeaba, și-atunci strigă la bărbaiți: „Pe voi v-a trînsit, ori ce stați așa?” Cel doi lăsară ceștile de cafea pe o măsuță și suflecîndu-și minceile se-apropiară de țap. Apăru și mamaia, cu miinile în șolduri, rîzînd scurt, precis — și vru să știe:

— Cine l-a dus? Cine?
— A venit singur, lămuri ea.
— Singur, singur?
— Să mă sece, dacă n-a venit singur! și se-aplecă spre urechea bătrînei: A venit în peștit la tanti Lodovica...

Mamaia se angajă într-un ris peste puterile ei, ameți și căzu. Utitînd de țap, toți se repeziră la mamaia, o duseră pe brațe în cameră și se apucară să-i facă respirație artificială. Cînd reveniră în sufragerie, țapul dispăruse. Îl luă cu frig, pe toți, fata de serviciu se jură că ea nu lăsase ușa deschisă, atunci pe unde intrase și pe unde leșise țapul? Abia spre seară se mai liniștiră: o femeie din bloc, cam nebună, cumpărase un țap, îl înfășurase în panglici colorate și-l trimisese în vizită... Așa, cel puțin, pretindea portăreasa, dar portăreasa era și ea cam sărîtă de pe fix, așa că, discret, se interesară la vecini, vecinii — la alți vecini, pină cînd se stîrni zarvă și le merse vestea cu țapul.

Ar fi putut să ajungă la locul de întîlnire cu troleibuzul 82, dar nu, ar fi fost să cadă-n capcană. Luă autobuzul 31, după două stații îl schimbă cu troleibuzul 82, după alte două stații urcă în tramvalul 5, apoi în tramvalul 5, iar din Plața Dorobanți pină la intrarea în parc o duse un taxi, cu o sută pe oră.

„Abia și-abia am scăpat!
„Tipul cu ochelari negri?
„Nu, ăla m-a urmărit ieri: unul cu frunte îngustă și cu picioare scurte, ager ca o maimuță, parcă sărea din copac în copac, val, prin ce-am trecut.

„Ei, lasă! — și hai să luăm o barcă.
„Nu, nu, imposibil, am venit doar pentru două minute — să-ți spun că asta-i ultima noastră întîlnire, ultima, te rog să nu mai înșiști, ieri m-a bătut, azi iar o să mă bată... Ți-am spus cu țapul? Dacă o mai afli și pe asta, o să mă omoare în bătai... Mie-mi trec prin cap tot felul de năzbîții, să mă sece dacă nu!”

Soțul se-ntoarse acasă cu pantalonii flendurii, îi agățase pe la tramvale, pe la autobuze, schimbase cîinci mijloace de transport în comun, ca să-și poată urmări soția, dar nu-i părea rău, aflase tot, aflase ceva de necrezut: relația în fața consiliului de familie cum soția se pregătește de întîlnire, cum alegă de la un tramvai la altul, ca să l se piardă urma, iar cînd ajunge în parc, la locul întîlnirii se așează pe o bancă,

Ar fi putut să ajungă la locul de întîlnire cu troleibuzul 82, dar nu, ar fi fost să cadă-n capcană. Luă autobuzul 31, după două stații îl schimbă

RĂZBUNAREA HAIUCILOR

După primul film din serialul *Haiducii*, revista noastră a organizat o masă rotundă de cinești și croniciari, la care unul din autori, Eugen Barbu, spunea că dorința lui ar fi fost să facă un film, împletit de realism și legendă. Cele trei episoade au ceva de baladă. De altfel, chiar istoricește vorbind, așa cum faptele haiducilor au provocat cîntecele haiducești, tot astfel, și invers, aceste cîntece influențau gândul și fapta haiducului. Literatura și adevărul sint, aici, îngemănate. Iar filmele acestui serial aveau să respecte un romantism care este și o realitate istorică.

Este de mirare că pînă acum (cu neglijabila excepție a filmului lui Igrosanu) nu s-a atins nici un cîneast de un subiect așa de tipic românesc cum este haiducia. În schimb, nu-i de mirare că, atunci cînd ei au atacat această pasionantă temă, au făcut nu un film, ci un serial compus deocamdată din trei episoade cărora le vor mai urma și altele. Căci haiducia noastră este un fenomen complex care nu încapă într-un singur episod. Haiducia este ceva tipic țărilor care au suferit jugul turcesc. Cuvîntul vine de la *haiduc*, care în sîrbește și bulgărește înseamnă același lucru ca la noi (în timp ce în alte țări înseamnă cu totul altceva, de pildă infanterist din armata rusă). În occident avem pe răscolul de tip Robin Hood, revoltat individual, nu căpitan de coetă. Au fost și la noi haiduci lucrind de unul singur. Gîndiți-vă la oglindirea lui în literatura (de pildă Vasile Hojful din *Hanu-Ancuței* sau rebelul din *Pastele Blajinilor*).

Meritul autorilor serialului, Eugen Barbu, Mihai Oprîș și regizorul Dinu Cocea, este că ei au respectat, atât cît permite specificul cinematografic, și specificul genului ales, datele istoriei. E bine să le reamintim, acum că episodul Nr. 3 ne permite să facem un început de bilanț.

Iată ce spune marele dicționar întocmit de Hajdeu, Philippide și Pușcariu:

„În România, mai ales între anii 1750-1850, haiducii erau un fel de bandiți care (singuri sau organizați în cete), avînd în fruntea lor un căpitan, se fîneau mai ales prin codri, jefuind pe trecători și călcînd pe bogătași. Deși hoți, cei mai mulți dintre ei aveau o purtare cavalerescă și-și căutau jertfele numai între cei cu dare de mină. Recrutați mai ales din clasa țărănească asuprită și stoarsă peste măsură, — un fel de *desperados* — ei apăreau adesea ca răzbnători și binefăcători ai țăranilor. Stăpînirea îi urmărea cu poartă, Poporul preamărește pînă azi în cîntecele sale faptele eroice ale unor haiduci ca Ianu cu Jianu, Codreanu, Bujor, Tusuș, etc...”

Între acele cete, relațiile erau diverse: de alianță sau de dușmănie. Lucru interesant: dușmănia nu era rivalitate, așa cum se concurează între ele bandele de gangsteri americani. Dușmănie înseamnă că, atunci cînd una din cete nu lupta pentru justiție și îndreptare de lege, ci era compusă din tîlhari pur și simplu, haiducii adevărați îi combatteau și-i pedeseau. Cu ceilalți trăiau în bună pace, eventual alindu-se cu dînșii, cum tocmai este cazul în episodul 3, în *Răzbu-narea Haiducilor*, de care ne ocupăm aici. Cit despre bandiții cei ticăcioși, aceștia erau uneori în complicitate cu stăpînirea. Ba chiar cu dușmanul național, cu turcul (în episodul 2, ceata lui Amza combattea și pedesea pe tîlharii lui Pasvanoglu, pașă al Vidinului, care avea drept complice pe însuși doamna, soția domnitorului).

Astfel, diversele episoade ale serialului tratează, una cîte una, multiplele fațete ale interesantului fenomen, fără a le fi abordat încă pe toate. De pildă, nu a apărut pînă acum haiducul individual, justițiarul care lucrează de unul singur.

Interesant este faptul că, în aceste aventuri, creierul, spiri-tul rector este o femeie, ba chiar două, una bună, una rea, magistrat intruchipate de Olga Tudorache și Marga Barbu. Această din urmă este Ibovnică căpitanului, femeie aflată, deșteaptă, foc, ună cu toate alțiile, arțăgoasă, dar și generoasă, iubitoare de luptă pentru cauze curate. Printre actrițele noastre este deosebit de expresivă. Ochii ușor briați, un rictus amar, amestec de sarcasm și vitalitate...

Episodul trei ne vîduvește de actrița Marian Hudaș, care fusese o revelație în episodul 2. În schimb, *Răzbu-narea Haiducilor* ne îmbogățește cu apariția tinerii actrițe Elizabeta Jar (care avusese o apariție aproape episodică în primul serial), în rolul nepoatei lui Vodă Hangerli. Ea exprimă cealaltă variantă a ticălogiei feminine din clasa boierească. Varianta prima fusese reprezentată de Olga Tudorache (Haricleea) femeia machiavelică, infernală, de o luciditate sinistă, lucrind în crimă și trădare cu o abilitate de prestidigitator. O vedem tot ascundînd și lincind o cutie de pălării care conține ceva foarte prețios: ceva cu care își va împlini planurile la Ta-grigrad, pe lângă Sultan și Marele Vizir. Ce conține această cutie? Nu o vom spune cititorului, ci doar îl vom preveni că, atunci cînd va afla și el ce era în cutie, va fi obligat să mărturisească că numai la asta nu s-ar fi gîndit și că acei conștient lucindă limpede toată psihologia unei epoci.

Doamna Haricleea, văduva Domnitorului, este femeia cu profundă experiență a treburilor vremii. Cealaltă, nepoata Domnului, e foarte tinără dar lipsa de experiență este larg compensată cu avîntul spre crimă și mîndrie morală.

Foarte interesantă ca calitate de frumusețe, adică scara scurtă, scenă fulger evocînd și exprimînd în câteva secunde întreaga temă, este scena cînd tinăra boierească pune în strîșit mîna pe bijuteriile acumulate de Haricleea. Pasvanoglu, care umbra și el după această comoară, o surprinde pe tinăra fată. Sint numai ei doi pe corabie. E limpede că ea se află acum în mîna lui. Turcul se apropie de fată, care, la iumina unei torțe, își examina tezaurul. Pașa se repede, dinșe se apără cu torța pe care i-e aplică drept în ochi. Adversarul e dezarmat. Apriga boierească e victorioasă. Dar să nu ne grăbim. Corabia e minată. În curînd ea va exploda, se va scufunda, iar toată acea avere precum și toată turpitudinea care o agonisise, toate acestea se vor duce pe valea Simoetei...

Pentru rolul căpitanului de haiduci s-a găsit în ultimele episoade interpretul nimerit în Emanoil Petru. Personajul e un amestec de asprime și de subțirime înăscută, așa cum se întîmplă adesea în clasa din care se recrutează acești interesești conducători de haiduci. Îl regăsim aici pe Amza haiducul mai bine definit din punct de vedere dramaturgic, decît în episodul anterior, dînd astfel și actorului posibilități mai nuanțate de interpretare.

În această poveste în trei episoade se dovedește clar un lucru, și anume că, dacă regizorul știe să-și alegă actorii și actrița, la rîndul lor, au ce juca, se poate vorbi despre împliniri. Este cazul Olgei Tudorache, Margii Barbu, al lui George Constantin, Colea Rău și al altor nenumărați actori — în roluri mai mari sau mai mici. Dar, așa cum spunem, mai lipsesc cîteva piese în compunerea psihologiei haiducului. Una este haiducul individual. Alta este figura colectivă a asupriții, tabloul mizeriei clasei țărănești. În episoadele de pînă acum ni s-au arătat apărătorii acestor nefericiți, dar ei, nefericiții, nu apar direct.

D. I. SUCHIANU

BALUL DE SÎMBĂTĂ SEARA

Acum cîțiva ani era primită cu entuziasm comedia cinematografică „Un suris în plină vară”, rod al colaborării dintre scriitorul Dumitru Radu Popescu și regizorul Geo Saizescu. Făcînd și isprăvile sale dezvoltău spectatorilor un univers neexplorat încă, foarte propice unei interpretări de sensibilitate și ironie, a bogatelor resurse de umor popular. Căci, slavă domnului, fie că erau Făniță sau alde alții ca el, otenii își cîștigaseră o anumită notorietate a hazului. Indiferent ce mai jucase în acea epocă, numele actorului Sebastian Păpaian (cu un firesc în fața aparatului de filmat, pe care destul de mulți din colegii de breșară i-l ar putea învidia) era indisolubil legat de personajul său, de ogîzina lui Făniță, de umbra de soare. Și iată că peste timp, tripla autor-regizor-actor se refacă, pentru a realiza o nouă comedie. De data aceasta eroul este Papă, un seaman de-al lui Făniță, și pe el îl vom însoții pe parcursul rîndii filmului. Cine este Papă și ce năstrușii face el la „Balul de sîmbătă seară”? Așa e! Indemnat să găsim oînd rîndii filmului. El bine că, Papă este un tînar oșez, ca baz, cîștit, cu oarecîte extraordinar, nimic tocmai, nimic eric, nimic neobișnuit. În balul, în timpul căruia țara este să-l vede evolua, nu eric. Se vorbește normal despre el. De ce? Fîndcă Papă, soferul autocamionului care transportă timp de o săptămîna almețele din care se prepară brîncă cantinei, are în calendarul său-l însoție permanent și care-l plin de „cîștit” pentru toate zilele țării B.B. și țării

Lolo, etc.), are o foaie liberă, duminică. Această zi este a lui, ziua care-l pune cele mai multe întrebări, ziua care-l face să viseze, ziua care-l va duce spre viața lui viitoare, de om împlinit. La unul din balurile de sîmbătă seara, Papă speră să înlănească dragostea dragostea adevărată, care-l va umple nu numai duminica. Acest tînar, cu o existență de loc erotic, ocit de reporteri și de celebritate, acest tînar plin de voce bună, care-și ascunde sensibilitate și timidi-tatea cu mare grijă, acest tînar, într-unul din banalele lui drumuri pe înțelesul soarelui, va deveni eroul, vizul lui materializîndu-se într-o apariție blondă, cam sumar îmbrăcat, care-l va ruga să o ia în mîsină. Cu delicatețe, o ajută să revină la o stare normală, spre-înd că poate Ea, Lia, este mult vizuală. Dar nu, căci soarta nemiloasă îl scoate în cale o altă Ea, Raluca... Și iată-l pe Papă, cumsecadele Papă încercat în propriile lui vise. Cum se va descurca? Nu vise. Inima îl se mișcă asemenea unui pendul. Un accident de muncă smalt, frez, de spitalizare n-ai clarificat dilema, ci așa acum visele și se complică. Speră că totul se va rezolva, în ziua cînd se va întoarce, cînd ea cîndea le-a scris, evident, expectanță că este foarte grav rănit, îl vor aștepta pe peron. Din nou vise, legate în ritmul rîndii de tren, din nou imaginația sa construiește edificii care se vor clădi pe peronul gol al gării. Nică, Lia, nici Raluca n-au venit. Papă este obligat să se trezească și să constate cu amărăciune realitatea. Așa e povestea și în-treaga țară, și în țării. In-

tr-un fel, fiindcă dacă-l găsim pe scriitor în imaginarea liniilor principale ale scenariului, ne întrebăm totuși unde se află D. R. Popescu în dialogul pe care-l ascultăm. Să nu fim absolutiști; negativiști, există, dar prea rar, mai dese sînt eclipsele; vîlătugul nivelării banale care a reușit să uniformizeze dialogurile filmelor noastre nu l-a cruțat — este adevărat însă că nu l-a anulat total. De ce acest efort? În-trebarea nu poate fi expeditiv în două-trei fraze, ea avînd nevoie de o elucidare argumentată, într-o analiză amplă urmărindu-se drumul unui film de la scenariu la ecran. Geo Saizescu, regizor și co-autor al scenariului, declara cîndva: „E mai sănătos să vorbești despre ce cunoști, despre ce îți este foarte apropiat, ca să nu fii acuzat de pasiță caracterologică”. Și important este că s-a ținut de cuvînt în această privință, dar s-a lăsat, ca și Papă, furat de vise, de modalități moderne de interpretare filmică, și asemenea eroului, le-a căzut victimă. Dacă ar fi fost mai exigent, ar fi putut înlătura renunțurile pe care și le-a jucat, nu multe, lipsind filmul de unele lungimi și inadvertențe, de balasturi avînd de cîștigat. Sint episoade, momente bune, plătute, amuzante în sine, dar care rîndii numai atît. Un astfel de exemplu este chiar începutul filmului: Papă călătorește în buzarul vehicul pe care și l-a împrumut, tras de măgar, legîndu-și — după obiceiul locului — cu o funie și cățelul (Bitels — și poanta e bună), și pavoazîndu-l cu exclamația soferilor începători. Episodul se spulberă odată cu vehiculul, pe mar-

ginea căii ferate. Sau evoluția coregrafică nocturnă a Liei, pe șosea cu un unic spectator, el, Papă, nu cu finalitatea idiomat pentru a afla identitatea profesională a eroinei. Cu puțină atenție am fi aflat a-celălă lucrul dintr-o replică, forțat ironic, a tînarului snob care o pierduse pe șosea. Așa cum un haz exclusiv tipologic se poate atribui și neizbutitei apariții a cetățeanului cu rațele. (Interpret talentatul actor Puiu Călinescu, care to-tuși, cu tot creditul care îl are la spectatori, ar trebui să-și mai revizualască „compozițiile”). Prea lungi sînt, după părerea mea, și visele cu Ele. Mai concentrate, ar fi păstrat poezia. Ar fi trebuit să fie mai zgîrcit cu acest gen de trua-ri, filmul avînd o seamă de calități și este păcat că nu putem vorbi numai de ele. Geo Saizescu dovedește o gîndire artistică sigură — un-tor, sudați (operator, decora-tor, compozitor) și a actorilor. Le cunoaște valoarea, posibilitățile și știe ce va dobîndi de la ei, mai ales cînd nu folosește spectaculosul formal, gratuit, care de altfel nu îi con-vine. „Balul de sîmbătă seara” va avea succes, nu numai la Craiova sau în Oltenia, fiindcă acolo a fost filmat, și nu din patriotism local, majoritatea realizatorilor fiind din acele locuri, ci fiindcă îl merită. Tar la obiective îndreptățite care i se vor face, Geo Saizescu care i fi bine să ia aminte pentru viitor, frendonind mediativ cin-telul lui Papă „Asta mi-e no-rocul!”

Andriana FIANU

FLORIN CIUBOTARU

„Dusniore”

K. O.

Un instructor sportiv dinca din frizerii periferiei de odinioară pentru a porni la cău-tarea unui campion olimpici, un instructor de box sau de alți sporturi, care să fie un vizitor de succes, dar totuși în schimb să moacăze un Hamlet pe scena interpretărilor de care se ocupă și, în sfîrșit, un tînar scotit să oșezizeze între artă și sport, adică să câștî-giți lui Buridan oțeză privilegiu o comedie cinematografică pe măsură să ne suneze interesant. Așa, cu atît mai mult cu cît peripeziile lui se deslășău și pe fundalul unei interpretări în marea lor majoritate de sex feminin. Era necesară pentru aceasta o bună cunoștință a mediilor, a faunei care le populează, a caracteristicilor comice specifice. Așteptam ca, odată ajuns pe acest tîrim, regizorul Mircea Mureșan, unul dintre regizorii noștri de frunte, să înlănească genul, ridicîndu-l undeva la nivelul său de înțelegere a lumii și artei. Dar, conform unei obicei adine înrîndăcînt în soluți încă sterp al comediei noastre cinematogra-fice, și el a uitat că încă de acum două mii de ani și mai bine de cînd Broastele lui Aristofan anunțau lumii nașterea comediei, omenirea a intrat în posesia unui instrument de investigație artistică, a unui instrument de cunoș-tință în măsură să o apropie cu încă un pas de friserul vieții de fiecare zi. Victima a unei concepții despre comedie care mai stăruie încă în stu-diourile noastre și cu care sîntem în total dezacord, auto-riul filmului nu ne înfățișează o realitate așa cum este ea de fapt, ci cam așa cum și-a închipuit el ca ar trebui să arate. Cîne a mai pomenit, spre exemplu, ca un ofițer al stării civile să fie îmbrătat

de către un necunoscut cu ajutorul unor terțipuri de o esență infantilă și rîpîi sport, ca în Texas, din exerci-țiu funcționar, pentru ca astfel o căsătorie să nu poată avea loc? Este tînarul greu de crezut ca un legonist boxer și actor izolat să fie în același timp atît de timid încît să nu aibă curajul să-și mărturisească lo-godniciei sale că exact la ora săvîrșirii căsătoriei lor mai are de susținut un meci de box și un rol principal într-o piesă de teatru. Pe urmă, nu înțeleg cum aceste evenimente deosebite se puteau suprapune toate trei exact la aceeași oră, asta pentru că meciurile de box și spectacolele de teatru au loc după amiaza sau seara, în vreme ce căsătoriile se oficiază numai dimineața. Ni se pare, de asemenea, bizar faptul că un instructor, hotărît să joace marea carte a vieții lui, nu la în timp măsurile necesare pentru ca nimic să nu-l stîngherească în ziua ten-tativei sale de evadare din anom-nim. (În cazul de față sînt doi instructori care suferă de aceeași maladie). În sfîrșit, este greu de înțeles cum doi in-structori, animăți de ambiții și-milare, acceptă să-și împartă eroul (de care afirmă însuși existența lor) fără să între-prindă, fiecare în parte, tot ce omeneste este posibil pentru eliminarea din competiție a ce-luilă.

Necontingența celor enume-rate mai sus cu realitatea vieții de fiecare zi ne face să ne întrebăm dacă nu cumva germenii viitoare comedii cinemato-grafice românești n-ar trebui căutați în filmele bune de dramă, în secvența aniversării logodnei, din *Dreptele unui băiat comunist*, spre exem-plu.

Dar aceasta este o altă problema. K.O. ridică și întrebări ge-nerate de licențele de drama-turgie (una din marile maladii comice ale comediei noastre cinematografice). În filmul a-celălă, în care un tînar cu egale predispoziții pentru artă și sport oscilează cu un pendul între doi instructori, reprezentînd unul scena și celălalt rîngul, eroul principal trebuie să fie, în mod evident, unărul. Cele trei personaje capătă însă o pondere egală în cadrul con-flictului dramatic. Cineastul îl împarte frățește atenția sa. In-structorii sînt însă mai bine conturați decît eroul principal. Fiecare din ei luptă pentru a-și păstra locul sub soare și to-odată pentru a evada din ano-nim. Asta conferă caracterele lor un relief minim. Care este însă sensul dramatiei ac-tiunii lor tînarului? De ce ac-ceptă să practice boxul? De ce ercă sub reflectoarele scenei? De ce la un moment dat fuge de amîndouă și de ce, pînă la urmă, sfîrșește prin a nu renunța la nici una din aceste ocupații extraprofesion-ale? Iată cîteva întrebări, cîte-va din peletele albe ale unei lo-gografii lăuntrice rămase în stadiul de terra incognita. Lip-sind de o personaj central cu profil spiritual cert, sensul po-sibil al peliculei se dizolvă în-tro sută de nonsensuri. A-celălă inconsecvențe de drama-turgie îi corespund și o in-consecvență de tratare. Ince-put ca o comedie de caracter,

Mircea MOHOR

Ultima noapte a copilăriei

S-a vorbit mult despre lirismul lui Savel Stîpou. E-voluția lui — cam încetată — tînde spre proza de meditație, spre notația psihologică fără să ignore — cum prezintă a-celălă — lirismul și metafora. Ambiația lui e analiza senti-mentelor mai complicate, a stărilor incerte, ambigue, din care pot fiși vibrații înedite. Sărădănia lui — ne întoideau-na finalizată — e să retragă conflictele spre interior, chiar atunci cînd scenariul, împunîndu-i legile tipului tradițio-nal de dramaturgie, îl obligă la extravertire. La genul de narațiune cu caractere nete și conflicte spectaculoase care să ducă neapărat „undeoa”. Or, dinamica faptei și stării-niul dramaturgului și stării-niul acestui temperament contemplativ. Se naște atunci, în-tre tendința regională și cea a dramaturgului, o tensiune fatală. Mult mai atenuată cînd scenariul și regizorul însuși (ca în cazul „Anotimpurilor” însuflețit studiate la vremea lor de critică pentru ca auto-riul să-și facă o idee limpede asupra clar-obscurului operei sale). Foarte evidentă cînd co-laborează cu alți cineaști (ca Paul Anghel pentru „Aproape de soare” cu Dumitru Carabă pentru „Ultima noapte a co-pilăriei”).

Ca să se poată manifesta conform înclinațiilor sale, re-gizorul încearcă să-și dezvolte porole, uneori chiar împotriva textului, o contramelodie cinemato-grafică. Să-și compună cu migală o temă a sa, rezultată din armonicele gestului funda-mental armonice uneori mai interesante, uneori mai adevă-rate decît decît însuși. De a-acea o primă vizionare a „Ul-timei nopți” derutează. Fals în unele scene importante, în re-lații-cheie, filmul impune to-tuși o realitate psihologică de amănunt, un subiect — rară avis în peisajul cinematografic românesc — mai bogat decît replica teatrului ori acțiunea nejustificată decît de gustul pentru spectaculos (meciul de box dintre doi colegi, unul din ei vînd, chipurile, să răzbu-ne firea unui prieten de către inamicul de pe ring; incide-nțarea cu „suspense” dintre foștii prieteni deveniți adversari în urma unui „accident” amo-ros, etc. etc.).

Dramaturgul încearcă peste măsură un conflict interior su-ficient de dens — criza puber-tății cu tot felul de cînciiri exterioare, ce risipește și uneori anulează posibilitățile filmului psihologic. Nu e de ajuns că eroul, Lucian, e pus să înregistreze eșecul căsătoriei părinților, că e părăsit de mamă exact la vîrsta critică și obligat să rămîna lîngă un tată pe care îl disprețuiește (nu știm exact de ce, poate pentru că nu a făcut nimic să-și păstreze familia, poate pentru că aduce femeile străine în casă, e neîndemînat în raporturile cu fiul său, dar în nici un caz pentru că — medic fiind — n-a putut salva viața tatălui prietenului lui Lucian, așa cum se sugera într-o variantă anterioară a scenariului). Cazul adolescentului debusolat e agravat și cu eșecul unei iubiri — idolatrie transformată în ură și dezgust față de femeia nedemnă, și cu eșecul unei pseudoiubiri — de fapt aven-tură pasageră pentru eroul nostru, cu grave consecințe numai pentru sufletul delicat al kolegi care l-a luat în se-rios. Și — cit pe-aci — cu eșecul unei prietenii pe care Lu-cian o dezamăgește din ușurință, doar că prietenul ge-neros îl iartă și o pormesc alături în dimineața tulbură după ce înregistraseră, fiecare în alt mod, nu una ci mai multe ul-time nopți ale copilăriei.

Excesiv literaturizat, falsifi-cate din vina dialogului ori a interpretării, aceste principiale relații conflictuale nu pot fi soluate de truda regizorului. Care, prea atent la nuanțe, ac-cușă esențială: eliminarea ca-vențelor dramaturgice și a ne-firacului interpretării. Un ex-emplu. Părinții lui Lucian se despart sub privirile severe, ostile ale adolescentului. Dacă n-ar exista decît acest du-le-vino al oamenilor străini care circula prin casa goală de in-uititate scofînd mobilele pe scări și lășîndu-le stînghere-ite rămate; dacă n-ar fi de-cit mișcările fără rost ale foștilor soți care nu mai găsesc ce să-și spună decît amabili-tăți reci și dacă n-ar fi decît expresia de vieteală rîndă, cu priviri rătăcite și înlăne, a tî-nărului abandonat, începutul filmului ne-ar tulbura. Dar in-tervine replica pretențioasă și agestul feapîn ori voit alb al unor interpreți amatori stînghe-riți de aparat și efectele ambianței se pierd. Filmarea în cadre lungi, urmărind tensi-nea relațiilor dintre protagoniștii dramei, nu face decît să sporească penibilul. Dar un penibil care nu mai e cel ve-clamat de momentul psihol-gic ci cel rezultat din falsul se-tesite.

Alice MĂNOIU

ZILE DE VARĂ

Felicităm studiul „Bucu-rești” pentru noul său succes în ale comediei cinematogra-fice, gen de care cinematografia noastră își aduce amînte din cînd în cînd, pentru a-l mai compromite puțin. Acestea fiind zise, nu ne-ar rămîne decît să dorim spectatorilor poftă bună la ris. Dar cum rîndurile scrise pînă aici nu pot tine loc de critică și cum semnatarul loc poate fi bînuît că ar avea să fugă de opiniile direct exprimate, să spunem lucrurilor pe nume: filmul „Zile de vară” bate recordul pe care l-au stins altele produc-ții în materie de nivel-artistic scazut. Fîndcă nu putem să admitem în nici un chip că ceea ce ni se oferă în această peliculă trece mai departe de periferia artii.

Să nu căutați să găsiți în film (care vorbește — s-ar spu-ne în limbajul comediei — des-pre țărani) ceva din autenticul umor popular românesc. Să nu căutați; să descoperiți caractere ori situații comice. Dacă ne-am lua după felul cum arată per-sonajele acestei comedii, ar în-seamna că lumea satului este plină de trogloditi, de subde-voltat mental și fizic, betivi, mincîni, bălășii și „jmecheri”. Doar filmul e bogat în „fețe” de un haz îndolnic (de la Rădulescu-Pață citire), în feti-cane rătăcite din operele cu țărani. În făcări mai mult sau mai puțin tombe. N-am apu-țat să uităm bine o comedie cu bivolițe (binecunoscuta „Co-rijență a domnului profesor”) și iată că destul de repede ne-a fost dăruiată alta, cu o capră („personaj”), cu un rol bine de-terminat în conflict).

„Stai domnule, mi se va spu-ne. N-ai înțeles nimic. Noi, care va să zică, parodiem, ri-dem de vechi deprinderi și de oameni înapoiați”. Dacă astfel stă lucrurile ne mărturisim obiuzitatea. Personal, n-am gă-sit în „Zile de vară” nimic ur-mit de distanțat, nici un moment în care să ni se dea să înțelegem că regizorul filmului nu se confundă cu reacțiile ele-mentare ale celor mai multe personaje.

Fiți atenți și observați pe cite glasuri se ride în acest film. Fetele chicotesc pe ru-pete. Băieții le răspund și ei cum pot. O veselie simulată, forțată, un ris făcut „zgîbiu”

Al. RACOVICANU

CONSTANTIN PRISNEA

GEORGE CĂLINESCU

UNIVERSUL POEZIEI

IV. — Regnul animal

— Doamnă profesor, aş voi să ştiu care animale sînt mai poetice după d-voastră?

— Boul, măgarul...

— Mă surprindeţi! Eu gîndeam că privilegiatea, pînă la urmă, fazele, vîscuţoarea în fine de soţul acesta.

— Animalele pe care le-am enumerat sînt decorative şi poetul le foloseşte ca un pictor, pentru elementul coloristic. Pămîntul, fazanul sînt combinaţii estetice, oferite de natura însăşi. Jules Renard în ale sale vestite *Histoires naturelles* sugerează în chipul cel mai simplu impresia de obiect decorativ pe care i-o face propria: „Le lézard vert, Prenez garde à la peinture”. Exemplul ne poate servi spre a formula un principiu: orice confuzie de regnuri e poetică. Astfel broasca testosă...

— Am înţeles: se confundă cu mineralul.

— Precum zici. Asta înseamnă că mineralul descoperit produce o surpriză. Mineralul ori vegetabilul, aparent cu procese animale, animalul mineralizat ori vegetabilul deschide conştiinţei noastre ideea continuităţii între regnuri. Sarpinile cu trupul rece pare un trunchi. Mişcarea lui convulsivă e o tranziţie bruscă de la regnul vegetal la cel animal. Pluturile de pîldă de ce crezi că piace?

— Pentru că seamănă cu o floare.

— Foarte bine, dar atunci prefer floarea de măr. De fapt încită părăsirea subită a unei izvoaste. Mai apropiat de un plerisc înflorit şi bat din palme. Toate florile zboară, plimbînd prin aer şi se aşează pe alt copac înfiorat. Nu erau decît fluturi. Ipostaza aceasta este poetică. O confuzie a văzului şi cavalerul Marino la pînă.

— Cu regnul vegetal, imi îndrăgesc.

— De bună seamă. Poetul imaginează că pămîntul trăge din sine o grădiniţă.

Diletosul spaţiozilor a chîm marea.

Un piu gaură gîndin dintr-o rimă, de corpe deobire de rimă, de corpe deobire, de tot ce e murdar şi fetid, trăind

compromis. Coarnele acestui animal par făcute din material lemnos şi cînd ele se apleacă asupra apei dau iluzia unor crăci aplecate asupra suprafeţei lichide. Un zgomot şi copacul o ia la fugă. În aplicarea acestui principiu dăm-i voie să te întreb eu pe dumneata: ce animale sînt mai poetice, acelea cu sînge cald sau cu sînge rece?

— Fără să mă mai gîndesc bine, cunoscînd preferinţa d-voastră pentru paradox, răspund cu ochii închişi: animalele cu sînge rece.

— Aşa este, stimate domn, însă fără nici un paradox. Singele cald arată o complexitate animală apropiată de a omului, deci prea psihologică, în vreme ce sîngele rece acuză încă mineralul şi vegetalul. Spune-mi, te rog, ce este steaua de mare? Un cristal moale, o figură de geometrie. Moluștele în general dezvăluie tendinţa materiei inerte şi ude de a se organiza, în forme baroc monstruoase, cu elemente de rocă şi cristal, în coral se amestecă vegetabilul, piatra preţioasă şi animalul, meduza e o ciupercă translucidă şi fosforescentă. Renunţînd la un inventar mai larg de gasteropode, mă oprise la melc şi te-ntreb cum îţi explici că poetii au o aşă de mare simpatie pentru el?

— Fiindcă scoate coarne.

— Ai crezut că faci o ironie, însă în parte ai spus adevărul. Cornulele ne întrebăm în chip deosebit. În aici e altceva. Melcul văzut din afară apare excepţional de simplu: o pîtrieică străvezie, oblongă şi udă, mollificată, un cleiu de copac mormînd prin alunecare. În spirare o figură geometrică. Obsesivul cu viscerale complicate, cu aparat vascular şi sistem nervos, ne mirăm de presenţa unei anima. Mersul ondulat, aminteşte pe acela al onizet. Aceasta face impresia unui cicure vegetal care a început să se tirască. Melcul atrage atenţia asupra virtuţii pămîntului ud de a se metamorfoza. Spore deobire de rimă, de corpe deobire, de tot ce e murdar şi fetid, trăind

în parc, o panteră în serai, astea sînt imagini graţioase. Puncem papagalii pe băţ în odaie, un condor imblînat este o imposibilitate şi în cuşcă un trist captiv. Pentru desfăşurarea aripilor lui trebuie altitudini.

— La fel albastrul, cîntat de Baudelaire, rămîne stîlcnit pe uscat de aripile prea mari.

— Să mă întorc acum la ideea de la început. Cu toate ironiile pe care cuvintele „boul”, „văca” le trezesc, din cauza sensului moral pe care l-au luat, unul fiind sinonim cu stupiditatea, altul cu nesimţire, e uşor de a dovedi valoarea poetică a bouului: a vacii, lirice virgiliană, cea agresivă în general ne-a obişnuit a asocia bucuriile muncii cîmpeneşti de aceşti harnici tovarăşi ai omului. În poezia nu sînt tocmai în participarea la industria omului şi de ar sta într-asta ar fi superficială; e rezidă în noţiunea ironizată de stupiditate. Animalul simbolizează, în trecere de la inserţie la cunoaştere logică, stadiul unei conştiinţe turbur, ce nu-şi găseşte expresie în cuvînt. Din punctul de vedere al adaptării, prostia, „săraca cu duhul” şi deci inclusiv negura mintală a dobitoacelor sînt înfiorătoare, însă mutenia, lipsita unei afectuozităţi a ochilor, dignitatea fizică (boii îndeosebi au aer maestos) impresionează pe om. În genere stupiditatea eînd e grandioasă turbură ca un fenomen al naturii. Cum se explică faptul că anticii vedeau pe zeii sub chip de animale, şi că un bou, bou Apis, era ales de egipteni spre a figura o ipostaza a divinităţii? Vaca, precum atesă mitologia nu dispăcea lui Jupiter. Io, iubita sa, avea această formă. Pasifae preţuia taurii şi printr-o astfel de preferinţă dădea naştere minotaurului. Încît vedem că

mitologia nu aspiră la forma om, ci la aceea bovină. Şen-Nong, un suveran mitic al Chinei, avea cap de bou. Desigur că sarpela nu ascunde nici o taină îngrozitoare. Tîrrea lui nu mă puţin, răceala, ascuţimea limbilor au devenit simbol al ipseităi şi al lumii edenice. Universul primar cu un Adam şi o Evă goi, e aşezat de fantezia noastră într-o regiune tropicală cu copaci monstruoşi şi burduli inextricabili. Şi tocmai aceasta e geografia proferată a reptilelor. Revenind la bou, plauriditatea, mugetul melancolic, participarea la muncile agricole cu o resemnare ce pare vag conştientă, încalcă ideea unei iniţieri în arcane. Dacă potul e cîinic, bou e hermefic. E de prisos a da exemple. Poezia universală e plină de imaginea bouului şi O. Cerduci nu s-a sfîrşit să-l elogieze într-un poem cunoscut sonet:

T'amo, o pio bove...

La aceasta a răspuns D'Annunzio cu un sonet cavalin:

T'amo, o Silvano! M'è dolce l'auto nitrito il crin che ondegga sull'arcuato collo.

În faptul că aceste monumente de carne sugerează trecerea a mari cantităţi de pămînt la viaţă, lucru indicat şi de aspectul pămîntos al acestor fiinţe. Ideea că în lutul indiferent se ascunde o forţă zoologică ce ar putea să năvălească peste noi, dărimind totul în cale, produce un sentiment de îngrijorare. De acest gen al catastrofelor animale este şi poezia lui Leconte de Lisle *Les éléphants*:

Un point de l'horizon, comme des masses brunes, ils viennent, soulevant la poussière...

Noi, neavînd elefanţi, îi înlocuim cu turmele de vite, ca Eliade, ori cu bivoli. Aceştia fiind negri şi adesea plini de noroi, fiindcă întră prin apa bălţilor, şi avînd totdeauna un mers colectiv, tîrde, ca de neagră căută la pămînt, traduc sentimentul de revărsare:

Pe şesul vast, prin scîlţior noroi se mişcă surzii, cu paşi înceţi, greoi, — Mă aştept acum să afirmă că animalul minuscul este fel de interesant.

— Este un raţionament perfect îndreptăţit. Prin contrast cu animalele uriaşe, provoacă interes poetic fiinţele mărunte, fragile, trăind efemer şi în rolu şi înfrîind la tot pasul agentul strivitor. Ele simbolizează condiţia omului printr-o proiecţie de sus. Dintre toate cele mai notabile sînt acelea care, în ciuda obstacolelor, se încapă înăuntrul său dăru organizată. De pildă furnica, Leopardi în *Ginestra* a făcut o analiză între efectul erupţiei Vezuviului asupra oamenilor şi al căderii asupra furnicilor a unui fruct din copac. Dar ceea ce excită meditaţia noastră este înmulţirea vîjeloză a efemeridelor, plodirea gigantică a gingăniilor mici, fenomene observate de poezii mari. Fauna fosforescentă două chipuri spre a birui moartea: trupul urias sau înmulţirea monstruoasă.

Moartea neaşteptată şi tragică a lui Constantin Prisnea ne-a părut cu atât mai absurd cu cît venea într-o totală contradicţie cu personalitatea sa atât de vie, atât de dinamică, atât de neliniştită. De aceea cînd am auzit veştea cea tristă nici nu ne-a venit să credem că abia după câteva ceasuri ceea ce ne părea neverosimil a căpătat ireparabilă confirmare. Era un scriitor şi un publicist la care admirăm în primul rînd consecvenţa intelectuală şi artistică. A avut adînc înrădăcinată credinţa în valorile noastre folclorice, în frumuseţile autentice ale pămîntului nostru, în trîncina obiceiurilor străvechi, dar mereu noi, sporite, din generaţie în generaţie. Mărturisesc o deosebită sensibilitate pentru toate aceste manifestări ale genului popular, le căuta cu pasiune şi le dădea la iveală într-o limbă moldovenească vie, plină de farmec şi de culoare.

Literatura sa reprezintă deci mai înainte de toate un document de viaţă autentic şi inscrie experienţa unui drum modern care în nici o clipă a vieţii nu a ostenit în căutarea celor comori ce strălucesc mereu în lumina pururea limpede a vieţii şi nu se ofilesc niciodată. Pentru el cultura populară nu era un prilej de incantaţii. O cunoştea adînc, o cunoştea de la sursele ei cele adevărate. De aceea cînd îi citim reportajele, articolele, schiţele, avem certitudinea că rîndurile sale sînt impregnate de farmecul adevăratului şi al unui îndelung contact cu aceste surse de înţelepciune. Tudor Vianu l-a numit într-un articol dedicat uneia din cărţile sale un „umanist voios” şi astfel va rămîne în paginile istoriei literaturii române de astăzi.

Valeriu RAPEANU

1 MAI

(Urmare din pagina 1)

În aceşti ani, scriitorii realmente serioşi, bucurîndu-se de plină libertate artistică, pe care o revăd, nu tîrscesc cu obnegeje, fără larmă, crează opere de valoare, fiecare după gustul său artistic şi după posibilităţile sale. Ar fi bine ca revistele să se preocupe constructiv de ceea ce se crează, să discute problemele reale ale literaturii noastre în etape actuale. Dintre toate artele, literatura este, obiectiv, cea mai politică, mai direct, organic apropiată de concepţia ideologică asupra lumii. De aceea, în mod deosebit, sîntem interesaţi în opera generală de desăvîrşire a socialismului în patria noastră, solidari cu cauza mondială a proletariatului. Acest accent ideologic pus de natura lucrurilor asupra literaturii cere de la munca noastră un spor de gravitate.

PLENARA ADEVĂRULUI ŞI DREPTĂŢII

(Urmare din pagina 1)

reafirmat principiile de bază ale partidului în ansamblul mişcării comuniste internaţionale, pe acele de care s-a condus şi se conduce în unele probleme ale politicii internaţionale (cum sînt: războiul din Vietnam sau încheierea unui tratat pentru neproliferarea armelor nucleare), şi a adus noi argumente constructive pentru întărirea unităţii dintre partidele comuniste şi muncitoreşti, sub steagul marxism-leninismului şi al internaţionalismului proletar. Unitatea organizată, desigur, în teorie şi practică, a tuturor acestor principii şi argumente, limpezimea cu care sînt formulate şi consecvenţa cu care sînt aplicate în orice situaţie şi fată de oricine, demnitatea atitudinii şi generozitatea acţiunii dau popularul nostru un sentiment de siguranţă, de calm, de linişte a conştiinţei, de mîndrie raţională, care provoacă şi explică o adeziune totală, fără nici un fel de reţenţe, fată de activitatea internaţională a Partidului Comunist Român.

Cu un atît de bogat program, cu o atît de amplă gamă de hotărîri, Plenara C.C. din 22—25 aprilie încă s-ar fi înscris printre cele mai importante şi mai creatoare din lunga istorie a partidului comunist.

Dar aceasta nu a fost tot! A mai existat un punct la ordinea zilei, un ultim punct, enunţat foarte simplu: „Cu privire la reabilitarea unor activişti ai Partidului Comunist Român...” „Si acum, pentru că, în modul cel mai firesc, am sfîrşit Plenara din 25 aprilie, cu o comparaţie fără mare stricteţe, printre celelalte plenary, mai vechi sau mai recente, ale C.C., — acum, nu mă mai pot împiedica de la o comparaţie categorică. Acum, voi spune: care plenară ne-a mai prilejuit o cutremurare morală de asemenea profunzime, care ne-a mai dat sentimentul unui incendiu sufletesc, al unei prăbuşiri şi al unei înalţări, al unei dezvăluiri mai triste şi al unei perspective mai înalţătoare — care mai mult decît aceasta?

Asadar, o comisie instituită de Comitetul Executiv al C.C. aduce la cunoştinţa plenarei, iar aceasta aduce la cunoştinţa ţării, rezultatele cercetărilor sale severe şi minuţioase, care au durat aproape trei ani, cu privire la situaţia unor activişti ce aparţin acestor sau condamnă în trecut. Aflăm astfel de activişti de seamă, şi dintre cei mai vechi ai comunismului român, Lucreţiu Pătrăscanu şi Stefan Foriş, au fost înalţuraţi prin forţa din lupta partidului, au fost descalificaţi politiceşte şi dezonoraţi omeneşte, în sfîrşit, au fost suprimaţi, după chinuri incredibile şi în condiţii feroase şi sorţiţi, după moarte, unei îndelunzate infamii. Aflăm că acuzaţiile prin care s-au justificat, sub care s-au deghizat aceste crime, nu au absolut nici o realitate. Aflăm, la capăt, că autorii crimelor au fost oameni care purtau în buzunar acelaşi carnet roşu de membru al partidului pe care îl purtau cu mîndrie şi Foriş şi Pătrăscanu, acelaşi carnet pe care îl poartă astăzi, cu mîndrie, 1.760.000 de români membri de partid. Aflăm că aceşti membri de partid aveau calităţi de cea mai mare onoare şi răspundere în C.C. că erau, fie prim-secretar al partidului, ca Gheorghe Gheorghiu-Dej, fie membru al Biroului Politic şi ministru al afacerilor interne, ca Alexandru Drăghici, fie secretar al partidului şi membru al Biroului Politic, ca Iosif Chişinevschi!

După ce aţi toate astea, ce roţi face, ce poţi spune? Există un strigăt al lui Karl Moor, în „Hotii”: „Legile tirii sînt sfîrşite... Fiul îşi ucide tatăl!” Să strigi, oare, la fel: „Comunistul a ucis comunistul! Tovarăşul şi-a ucis tovarăşul?” Sau să rămiî mul, pentru totdeauna zdruţit, rînit într-o încredere care a fost marea încredere a vieţii tale, marea încredere a milioane de vieţi?

Fără îndoială — şi după ce ne-am constrîns conştiinţa pînă la cea mai adîncă, cea mai sinceră cercetare de sine — nici una, nici alta! Ci mai departe, chiar şi cu o durere în plus, dar cu şi mai mare încredere în partid, cu cea mai deplină, azi, şi netulburată încredere în partid.

Căci partidul însuşi ne-a dezvăluit această grozăvie, partidul, înăuntrul căruia s-a produs — el, care s-a simţit neliniştit în conştiinţa sa, de o faptă ce parcă nu putea şi nu voia să se arate în deplină lumină; şi — el care nu a cedat ispitei alt de confortabile a uitării; şi — el pentru care anii n-au trecut ca un burete ce şterge orice, şi ca o dispensă ce acoperă tot; el — care nu s-a împăcat şi nu se poate împăca cu posibilitatea, cu ipoteza chiar, a nedreptăţii, a necinstei, a ticăloşiei comise şi tulipate şi mascate sub steagul său, sub numele său, sub răspunderea sa.

Reabilitarea lui Lucreţiu Pătrăscanu şi Stefan Foriş este actul dreptăţii comuniste, al dreptăţii care nu se reabilitează, ea însăşi fiind convingătoare frumuseţe. În timp ce uciderile acestor doi nevinovaţi vorbesc pentru unul, doi, trei, zece sau douăzeci de indivizi, de membri izolaţi în nemernicia lor (şi care, în esenţă erau foşti membri de partid, din clipa cînd îşi luau puterea oribilă a unor asemenea fapte), reabilitarea lor vorbesc pentru întregul partid. Slava domnului, nici un membru de partid nu acoperă cu fapta lui, fie şi sublimă, partidul, care îl precede, îl depăşeşte pe individ, care este dincolo de acesta: o morală, o voinţă, un curaj, o cinste. Dacă aceste trei,ce, palpă, veghează, se fac simţite, se afirmă, atunci încrederea noastră învinge, durează, creşte.

Eu, care l-am cunoscut şi l-am iubit pe Lucreţiu Pătrăscanu, eu care l-am plîns şi m-am urit pe mine însuşi că-l plîng în secret şi în spaimă, asîl ferit în această liniştie, în această alinare a chinului lui memorii, prin actul partidului, această alinare a chinului lui memorii, liberă şi frumoasă. Va trebui să mai vorbim despre el, să mai vorbim mult, să plîngem şi să rîdem, să trăim în această clipă, acelaşi sentiment!

Fată de ce cred că trebuie să gîndim, că trebuie să spunem: cînte omenilor care si-au luat, îndemnăţi numai de conştiinţa lor şi nesiliţi de nimeni, sarcina acelei eliberări a conştiinţei noastre a tuturor, de apăsarea nedreaptă şi rea a celor mai urîte fapte!

Cînte, zic, oamenilor care au mers neabătuţi pînă la capăt, la Plenara adevărului şi dreptăţii!

VICTOR RUSU CIOBANU

OMAGIU REPUBLICII

LECŢIA CLASICILOR

(Urmare din pagina 3)

raţilor, legată de moartea prin spînzurătoare a fratelui romancierului, e cunoscută. Alte cărţi ca: *Jar, Gorila Amindou*, în care scriitorul mizează prea mult pe factorul invenţie, pe resursele proprii fantezii, şi mai puţin pe adîncimea problematice sociale şi morale, sînt mediocre. Este, de asemenea, concludent exemplul lui Zaharia Stancu, care, zugrăvind zguduitorile evenimente ale lui 1907, a dat capodopera carierei sale de pînă acum.

Este în afara discuţiei că, fără a feţişiza orientarea scriitorilor pe linia marilor şi eternei teme, fără a o transforma într-un fel de „deus ex machina”, această orientare joacă un rol foarte important în literatură, cu mult mai important decît se crede de obicei. Atitudine arogantă fată de o asemenea problemă, scormonită ceva mai adînc, descoperă chipul, destul de puţin plăcut, al superficialităţii şi ignoranţei. În fond, dacă vrei să încerci capacitatea şi ţărîna unui om, îi vei cere să încerce ceva grav, eroic, spre a te convinge de înzestrarea sa. Executînd un menueţ, chiar foarte bine, ne va lăsa, pe nai departe, neîncrezători.

PERSONAJUL NECUNOSCUT

(Urmare din pagina 3)

bucurii... Îţi aduci cîteodată aminte de *Personajul Necunoscut* şi de vizitele lui, despre care un confrate, mai de mult, vorbea cu atîta emoţie... E un vizitator nocturn, sau de zi, sau din zori — ora vrăjito, ora pustie... Un personaj pe care îl aşteptî totdeauna, şi care apare rar şi în lipsa căluia lîncezeşti, neexistînd de fapt, fiindcă pentru tine a exista înseamnă a povesti fermecător, şi el este *Marele Ascultător*, care nici nu bate la uşă cînd

soseşte, ci se instalează dintr-o dată în tine. El este foarte exigent, foarte pretenţios şi vine rar, fiind dinaintea cit de grele sînt pentru gîndă pregătite, spre a fi primit cum se cuvine... Acest vizitator necunoscut îl făcea pe autorul *Muntelui magic* să-i citească mirat propriile sale pagini, ca şi cum altcineva le-ar fi scris, şi să se întrebese, sau să se amuze de propriile-i rînduri.

Un personaj foarte ciudat, a cărui absenţă o resimţi ca pe o lungă mustare... Şi cînd, în sfîrşit, apare, fără să-ţi dai prea bine seama de ce, el îţi reaprinde febra unică pe care o şi uitaseşi, şi care, pe cei din jur, îi face să te privească surprins ca şi cînd ai fi un străin, fiindcă vizitatorul te stăpîneşte, eşti posedat şi îţi pierzi şi puţin minţile, ca să le regăseşti altfel...

Despre dervişii se spunea că erau entuziaşti.

Cuvîntul vine de la *En-Theos* care înseamnă a fi în intenţia zeului: sau un fel de a-ţi zeul însuşi.

singură poate propulsa lucrul artistic în atenţia cîntărilor. Răsturnarea eşafodajului clasic al raţionalităţii, reconsiderarea timpului ca dimensiune extensibilă, stăvilirea sau abateră fluxului memoriei, sinteza conştient-subconştient-inconştient nu produc prin ele însele surpriza artistică. De altfel, după unia mea părere, acestea nici măcar nu sînt inovaţii ale vremii noastre, ci fac parte din recuzita veşnică a producătorului de artă. Se poate gîndi la nesfîrşit pe seama circulaţiei eterne a modalităţilor, a viziunilor şi pe poezie dovedei cu Dante e mai oniric decît cutare tîndr scriitor. Pulberea anticongnuită se mîntrează ca acele pămînturi de zahăr cu care sînt înşelaţi copiii prin bicluciri. Şi mă sînt des-cumpăni cînd mi se invocă ultimul premiu literar francez, dar constat că nu au fost citite „Ultimele noapţi...” a lui Camil, „Pădurea spînzuraţilor” sau „Bietul Ioanide”. De se scunui modest al unei reviste literare îndrăgesc să înţeleg uned: „Nu te interesează, stimatele meu coleg, viaţa în care te mişti? O sînterită, o lucrare, o dramă?” Şi vad pe obrazul copilului din faţa mea fluturînd un zîmbet ironic pe care îl traduce usor: „Iată, un proletarietist! Mi dai mie lecţii!” Linga un text de o aberanţă obscuritate, mi s-a spus cu fîrîre: „Dumnea ta înţelegi că acesta e un mit bizantin?” Am tăcut, strivî de ignoranţa şi desuetudinea mea. Dar nu mă pot împiedica să gîndesc că dincolo de teribilisme şi înovări sterile se insinuează primejdia de a repeta ani mulţi de acum încolo acelaşi proces răsturnat pe care l-am lăsat în urmă fără regret. Sigur, în efortul de a păstra şi în artă echilibrul la care are dreptul societatea noastră, scriitorul izolat poate face mult. Dar critica este aceea care determină

MIHAIL DRAGOMIRESCU

(Urmare din pagina 1)

iald, orice critic cu vocaţie, cultivat, onest, independent şi curajos în opiniile şi atitudinile sale, inspirînd încredere prin calităţile sale intelectuale, dublate de cele morale, este — cu sau fără voia sa — un critic de direcţie: măcar din punctul de vedere al publicului, dacă nu şi din acela al scriitorilor, ca şi artiştii, după cum se ştie, prin firea lor neguvernabilă. Ei bine! profesorul Mihail Dragomirescu greşa tactic, desigur, aşteînd cam îndiscret asupra rolului său de direcţie, de îndrumător al scriitorilor, cit şi al publicului. Aceasta îi s-a părut intolerabilă multora dintre scriitori, chiar dintre aceia al căror de-biut îl sprijineau şi pe care-i ajutase să bîneşte. În locul graţitudinii, binefăcătoare a recoltat prae adesea nerecunoştinţa, zeflemeaua şi batjocura.

O altă crîcnă de scandal a fost legată de tendinţa criticului de a întări judecata sa critică, de multe ori foarte justă, prin analogii şi ierarhii de literatură universală, tendinţă hipertrofică, desigur, care şi ea stîrnea gluma şi reacţia relei credinţe. Pentru că, la premiul dramei *Palma roşie*, criticul scrisese că „rolul lui Shif, fără nici o şovăire, îl putem califica de shakespearean” (Critică, vol. II, Direcţie (1910 — 1928, pag. 186), detractorii lui Dragomirescu i-au scos vorba că l-ar fi pus pe Sorbul pe aceeaşi treaptă cu Shakespeare.

Dacă asadar criticul literar, intrucitva lipsit de agremenţi în scrisul său, n-a fost în-deajuns preţut de către contemporani, aceştia nu şi-au

mai dat osteneala să-i citească lucrările de estetică generală (*La Science de la Littérature*, Paris, Gamber, în 4 volume). Ele sînt de prim ordin şi-l situează pe autorul lor printre esteticienii idealişti cei mai însemnaţi din veacul nostru. Originalitatea acestei opere, ca sistem şi metodă, este frapantă. Mihail Dragomirescu făcea prea puţin caz de istoria literară şi de legăturile autorului cu epoca sa, dar nu greşea deloc cînd vedea în capodopera literară o lume aparte, trăind cu o viaţă autonomă, desprînsă chiar de cel care l-a dat la viaţă. Mizantropul lui Moliere dovedeşte chiar mai mult, că opera, uneori, se întoarce împotriva intenţiilor autorului, cu semnificaţii pe care el nu le-a dorit şi cu consecinţe pe care nu le-a putut bănui. Într-adevăr, nu Alceste este cel ce reprezintă pentru autorul său idealul omului de societate (*Honnête homme*), ci Philinte, însă posteritatea l-a ridicat pe un piedestal foarte înalt, ba chiar a văzut într-însul imaginea însăşi a autorului — ceea ce nu e tocmai eronat, precum şi idealul său moral — ceea ce e de-a dreptul fals. Ca să ne întorcem însă la estetica lui Mihail Dragomirescu, fimem să precizăm, asadar, că în ciuda caracterului rebarbativ tripartit al nomenclaturilor lui, care provocau dureri de cap studenţilor înainte de examen, autorul avea dreptate pînă la accentul grav al preocupării pe studiul capodoperei, privită în ea însăşi, ca pe o unitate organică (el spunea psihofizică). Pedagogul era incomparabil, iar generalităţile de profesori pe care i-a format în timp de peste

25 de ani i-au aplicat metoda cu folos, în cadrul învăţămîntului mediu. În orele de seminar, analiza operelor epice şi dramatice, de o stringenţă logică desăvîrşită, era magistră. Nimeni nu ştia să descopere mai bine ca dînsul insuficienţa metodelor psihologice, în operele zise de talent sau numai de virtuozitate şi, dimpotrivă, caracterul perfect motivat al comportării eroilor în capodoperele epice sau dramatice. În analiza poezilor, profesorul era poate excesiv în prezenţa de a descoperi într-o poemă procesul de gradăie ideal. Criticul de direcţie îşi făcea iluzia că, prin interjecţia lui, o poezie de talent s-ar putea converti într-o capodoperă — aşa cum a reuşit cu P. Cerna şi poezia lui, Ius.

Criticul a avut marea merit să înfrunte ofensiva criteriilor estetice, în plin sămăntorism, esteticianism să vadă frumosul sau specie aeternitatis şi să-i descrie furtive cu agăcitare, iar profesorul să-şi aduce atenţia în cultul adevărului şi al frumosului.

Omul era de o bunătate rară. Ştia să uite, să ierte şi să plătească-rîu cu binele. Dacă i-ai făcut inimă rea, la o vreme colţoasă, care nu ţinea seama de nimic, dacă i-ai turburat seminarele, uneori împertinent, nu mi-a păstrat rîncăni şi nu m-a lovit la notă. Peater, peater, aş putea spune la acest profesional al publicităţii.

P.S. Relev ca o remarcabilă manifestare pozitivă recentă comunicare a lui Vladimir Strel-tu la Institutul de teorie şi istorie literară G. Călinescu (în parte televizată) şi articolele sale din Lucaefarul, închinăte esteticiunului.

Puţine vorbe...

(Urmare din pagina 3)

evoluţia unei culturi, ea crează climatul de care vorbim aici. Felul în care se discută o carte produce cea misterioasă undă de gândire care îse din paginile revistei, circula printre oameni, ca o înaltă formă, se leagă şi naşte o anumă sensibilitate, preluată sau nu muncii artistului. Dacă unei cărţi de o mare cultură de generalitate, de o analiză rece, lipsită, de o atenţie la tateea tradiţională, dar impresionantă prin înţeleasă cu care degădă implicaţiile sociale ale destinelor umane, îi spunem: „Vezi avea un mediot succes de public”, n-am făcut un act critic. Romanul „Interval” îmi place sau nu, dar e evident că mă găsesc în faţa unui scriitor cu mari resurse de gândire estetică, un scriitor puţin obişnuit, înod fîndr, care pare a lupta mereu cu o cerebralitate coplesitoare, obsesivă. S-ar putea să iasă învingător actor echilibru pe care ar-îşişi adevărul? Îl găsesc totdeauna, dar nici atunci audienţa la public nu va spune mare lucru. Criticul nu este, cum se credea adesea, un înaltă oporie publică, aceasta fiind o naivitate vagă, foarte diferentiată şi adesea contrarie. Dacă n-ai fi în asa, am scrie cu toţi românii poştiste şi am avea succesul asigurat şi fără oclul critic. A te substitui publicului înseamnă a relua o maniera rămasă celebră pînă demagogia ei hilară: „Dacă luheşti poporul vei scrie bine!”. Fără o critică onestă, de mare presiune intelectuală, cu o intuiţie, aş zice, hiper-sensibilă a actualului artistic, o literatură înaltează greu. Să nu ne mirăm că sub ochii enormi ai lui Călinescu, Lovinescu, Ibrăileanu s-a dezvoltat o generaţie de scriitori care pot în aşezaji oricînd în pantheonul literelor lumii. Handicapul limbii e un accident, universalitatea valorilor pînă în măsurată şi în cuprinsul unei singure culturi.

